

TANTRIK TEXTS

TANTRIK TEXTS .

VOL I TANTRÂBHIDHÂNA with VÎJANIGHANTU
and MUDRÂ NIGHANTU

VOL II SHATCHAKRANIRÛPANA of Pûrnânanda
Svâmi with Commentary of Kâlîcharana and notes by
Shangkara PÂDUKÂPANCHAKA with Commen-
tary of Kâlîcharana With these are notes from the Tîkâ
of Vishvanâtha on the Second Patala of Kaivalya Kalikâ
Tantra

VOL III PRAPANCHASÂRA TANTRA

VOL IV KULACHÛDÂMAVI TANTRA

VOL V KULÂRNAVA TANTRA *(Shortly out)*

VOL VI KÂLÎVILÂSA TANTRA *(In the press)*

VOL VII TANTRARÂJA TANTRA *(In the press)*

WORKS ON TANTRA BY ARTHUR AVALON

TANTRA OF THE GREAT LIBERATION (MAHÂ
NIRVÂNA TANTRA) A Translation from the Sans-
krit with Introduction and Commentary

PRINCIPLES OF TANTRA (TANTRA TATTVA)
Vols I and II

THE SIX CENTRES AND THE SERPENT FORCE
(SHATCHAKRANIRÛPANA) *(In the press)*

OCEAN OF KULA TANTRA (KULARNAVA
TANTRA). *(In preparation)*

BY ARTHUR AND ELLEN AVALON

HYMNS TO THE GODDESS (from the Tantra and other
Shâstra and Stotra of Shankarâchârya)

-

TANTRIK TEXTS

EDITED BY
ARTHUR AVALON

VOL IV

KULACHÛDÂMANI TANTRA

EDITED BY
GIRISHA CHANDRA VEDÂNTATÎRTHA

WITH AN INTRODUCTION
BY
AKSHAYA KUMÂRA MAITRA K I H B L

CALCUTTA
SANSKRIT PRESS DEPOSITORY
30 CORNWALLIS STREET

LONDON
LUZAC & CO
46, GREAT RUSSEL STREET, W. C.

1915

INTRODUCTION.

This first edition of the hitherto unpublished *Kulachūḍām-
āzi* has been prepared with the help of manuscripts (marked क
and ख) collected by the Varendra Anusandhāna Samiti of Rai-
shahi from reputed centres of Tāntrika worship in

ADDENDUM.

P. 21 12.

It has been suggested to me by Dr. Otto Schröder that हिजे
in Ch. II 25 is a mistake in the manuscript for either डीज or
more probably for दिये. This criticism seems correct for there
is no reason why the twice-horn castes should be excluded.
Moreover all the other nouns are in the dative. दिये is.
According to this reading Kaula knowledge is to be kept from
inimical persons not "persons of the twice-horn caste" as stated
in Sj. A K Maitra's Introduction

A. MALON.

this reason the book is included in the class which goes by the
name of Nigama as opposed to Āgama, in which the Shāstra
is revealed by Shiva Himself. The form in which a Shāstra
is presented whether as the Revelation of Shiva or Shakti is
mere Līlā. Since Shiva and Shakti are one and the same and
it is Shiva who reveals. Shiva is the revealer of the Shāstra
in all cases, though in some He figures as Shishya and in
others as Guru. The Svachchhanda Tantra puts this clearly in
the following verse :

Guru-shishya-pade sthitvā svayameva mahesvara/
Prashnottara-padair vākyaistantrang samavatārayat

INTRODUCTION

The Tantra according to this verse was originally revealed by Maheshvara (Shiva) who Himself stood for that purpose in the position of the Guru as well as that of the Shishya. This is also stated in the last chapter (VII 79) of the Kulachûdâmanam where the Devi addressing Her Lord says —

Gurustvam sarvatantrânam

Kulâchâra has been called a secret doctrine and practice. The Bhûvarâ in discoursing of it in the Kulachûdâmanam says at the outset (I 31) that it had not been told to Vishnu nor to Brahman nor to Gaurî.

Kauli knowledge says the text (II 25) must not be divulged to atheists, fools, Pishus or to persons of the twice born caste. The secret teaching appears to have been transmitted for a long time from mouth to mouth (Vikrânta vikrântaram) and even when it came in part to be reduced into writing sufficient precaution was taken to conceal it from the uninitiated under technical terms the import of which could only be learnt from the Guru. The general features may however be summed up as follows.

Although the word Kula in ordinary parlance means a family or clan its technical sense has been defined by the Tiruvahasyavrittikâ to be Kulam = mâta, mâtâ, meyam. The term thus combines the meaning of the three other words which are further explained to mean Jivâ (Mâtâ) Jânâ (Mânâ) and the manifold universe or Vishvâ (Meyam). The âst (Singalâsthâ) therefore is said to be Shakti. As Shakti is Kuli so Shiva (as distinguished from Shakti) is spoken of as Akuli. Kulâchâra is one of the seven Âcharas enumerated by the Kulirûpa one of the leading Tantrics of the division of Sâdhakas of this school called Kaulas. According to the last named Tantra it occupies the highest rank. The Vaidikâchâra it says is no doubt higher than all but Vaisnavâchâra is higher than Vaidikâchâra. Shaivâchâra is higher than Vaisnavâchâra. Dakshinâchâra is higher than Shaivâchâra. Vamâchâra is higher than Dakshinâchâra. Siddhantâchâra is higher than the last and Kulâchâra is superior to all.

As Kulâchâra is thus said to be the highest of the Âcharas only those Sâdhakas are qualified therefor who in this or another birth have graduated in the preceding Âcharas which are regarded as stepping stones to it. Such a Sâdhaka is called Kaulika or Kulina. Being the final stage of Sâdhanâ this

INTRODUCTION

Āchâra knows no distinction of race, colour caste or sect. But the esoteric character of its doctrine and practice is such that it was never meant for the ordinary man of the world. On the contrary the difficulties of its true practice are said to be such that according to the doctrine "it is easier to walk on a drawn sword," than to be a true Kaula. It is expressly stated (I 42) that the Adhikârî must be a Kulîna that is one who is capable of realizing that every person thing, and act is a manifestation of the Mother or Shakti (Strîmayancha jagat sarvam). An essential feature of this Āchâra is the attainment of the knowledge that the Mother who is worshipped under different forms as Tripurâ Kâlikâ and so forth with differing rituals is She from whom all creation proceeds and who is all in all. This is very aptly set forth in the text (I 24) which says "Oh All knowing One if Thou knowest Me then of what use are the Āmnâyas (revealed teachings) and Yâjanam (sacrifices ritual). If Thou knowest Me not then of what use are Āmnâya and Yâjanam."

Yadi mâng viddhi sarvajna kva chāmnâyāḥ kva yâjanam
Na viddhi mâng chet sarvajna kva chāmnâyāḥ kva yâjanam

This teaching has found its way into popular Bengali songs which say

'Tell me what will japa tapa voga and yâga do for a man in whom Kulakundalinî awakens and for the man in whom She awakens not. Supremacy is claimed for Kulâchâra on the ground that it is the final stage of Sâdhana in which Knowledge is realised to be superior to ritual. Kuladharma is accordingly said to weigh more than all Yâjnas and Vratas put together in the scale against it though such rituals are necessary in the preliminary Ācharas which qualify for the last. As Jñâna alone secures liberation the Kulîna Tantra affirms that without Kuladharma liberation is not possible. With the question whether this claim is well founded I am not concerned but with the statement of the historical facts. As being the Āchâra which is claimed to be at the entry of liberation it is regarded by Kaulas as supreme and the end for those which precede it. Other schools take a different view of the Kaula claims.

CHAPTER I.

The book opens with an enumeration of the Kula-sundaris or Devīs who are said to be innumerable, under the names of Tripurā, Kālīkā, Vāgīshvarī, Sukulā, Kulā, Mātangginī, Pārnā, Vimalā, Chandanāyikā, Ekajāṭī, Durgā and others. Several doctrines also such as *Vaiṣṇava Gāṇapatya* and others are mentioned.

The names of a number of Tantras belonging to the sixty-four are next given. A complete list has been quoted in the footnotes (pages 2—3) from the *Vāmakeshvara-tantra* according to which each of the eight Bhairavas has a Tantra of his own all of which are collectively known as the *Bhairavāṣṭakaṃ*. Similarly the Tantras relating to the seven *Mātṛikās* and the *Shivadūtis* are collectively called *Bahurūpāṣṭakaṃ*. The *Yāmala*s are eight in number. These three classes give us 24 works, while the rest are those named in the list.

The 64 Tantras given in the *Vāmakeshvara* are as follows —

1	Mahāmāyā	
*2	Shambara	
3	Yoginījāla shambara	
4	Tattva shambara	
5—12	Bhairavāṣṭaka—	(a) Asitāṅga
		(b) Ruru
		(c) Chanda
		(d) Krodha
		(e) Unmatta
		(f) Kapālī
		(g) Bhīṣana
		(h) Sanghāra
13—20	Bahurūpāṣṭaka—the	eight Tantras of the seven
		<i>Mātṛikās</i> and <i>Shivadūtis</i>
21—28	Yāmalaṣṭaka—	(a) Brahmāyāmala
		(b) Viṣṇuyāmala
		(c) Rudrayāmala
		(d) Lakṣmīyāmala
		(e) Umāyāmala

(f) Skandayāmāla—(Bhāskara
substitutes Jayadrathayāmālā)

(g) Gaureshayāmāla

(h) Grahayāmāla

*29	Mahochechhusya	49	Sarvajñānottara
*30	Vātula	*50	Mahākālmata
*31	Vātulottara	51	Mahālakṣmīmata
32	Hṛdabheda	52	Siddhayogeshvarimata
*33	Tantrabheda	53	Kurūpikāmata
34	Guhyatānta	54	Devārūpikāmata
35	Kāmika	55	Sarvajñānamata
36	Kalāvāda	56	Vimalāmata
37	Kalāsūtra	57(a)	Purāṇmāyā
38	Kubjikāmata	(b)	Pashchimāṇmāyā
*39	Tantrottara	(c)	Dakṣiṇāmāyā
40	Vāntānta	(d)	Uttarāṇmāyā
41	Trodāla	58	Niruttara
42	Trodalottara	59	Vaisheshika
43	Panchāmāsa	60	Jñānārṇava
44	Rūpabheda	*61	Virābalī
45	Bhutoddāma	62	Arunesha
46	Kulasūtra	63	Mohiniśa
47	Kuloddīśha	64	Vishuddhesvara
*48	Kulachūḍāma		

It has not been found possible to identify with certainty all items in the list given in this work with that of the Vāmakeshvara and in some respects the list differs. If however we take Māyottara, Kalāpika or Kalīpada, Sarvajñānātma and Vishudeshvara which occur in the Kulachūḍāma to refer to items 1 36 48 and 64 respectively of the Vāmakeshvara list then the two lists correspond except as to the 9 items marked with an asterisk. In the place of these list the present work appears to give the names of the following Tantras—Mahāśārasvata Tantrajñāna Vāsukī Mahāsamamohana Mahāśūksma Vāhana Vāhanottara Mātṛabheda Vishvātmaka Shivāvalī. If however we thus count them we get 10 Tantras or one too many. Possibly Mahāśūksma may be part of the title of the Vāhana Tantra which succeeds it in which case it may be eliminated.

The Bhairava then says that He knows all these Kulasundaris, doctrines and Tantras but has nevertheless not attained bliss (Ānanda). He asks the Bhairavi why this is so?

In reply the Bhairavi first gives some general philosophical instruction in eleven verses (l. 16-26) to the Bhairava whom She addresses as the most Supreme Kula the ocean of Tāntrika Kula knowledge (Tantrajñānakulāmaya) which, since He apparently seeks instruction, has for the moment been obscured by Her Māyā. This portion may be divided into three sections. The first (vv. 16-17) refers to that primordial state when She as Prakṛti was hidden in Chidānanda (Ahang Prakṛitirūpī chech chidānandaparīyazā). In this state there is neither creation, maintenance or destruction; neither Brahmā, Hari or Shambhu or other Devas, neither attachment, suffering nor liberation, neither piety, Theism, or Atheism. Japa, Guru or Shikṣā.

The second state (vv. 17-24) is that in which the Devi covering Herself with Her own Māyā becomes desirous of creation (Unmukhi) and threefold. Then joyful in the mad delight which comes of Her union with the Supreme Akula She becomes Vikāriṇī, that is the Vikāras or Tattvas arise in Mulaprakṛti.

Māyayāchchhādyā chātmanang tridhā bhūtvā yadonmukhi
Parākūlarasonmādamodini cha vikāriṇī

At this second stage Brahmā, Hari, Shambhu appear and with them the Worlds (Loka) and the Elements (Panchabhūtāni) of which they are composed. By the differentiation of Shiva and Shakti the Gunas commence to operate (Shivashakti prabhedenā guṇotpattistu jāyate). Brahmā and the others are not distinct entities. They are all one and the same as parts of Her. The creation which is Mātrātmaka appears and then disappears in Pralaya.

In the third section (vv. 24-26) the Devi teaches the great lesson that all scripture and ritual are unneeded where She is known, as they are unneeded where She is not known. For scriptural teaching is a means to an end—knowledge of Her. It therefore has no use where She is known. If on the other hand religious disposition is wholly wanting these means alone will not evoke it though they are not without their uses in educating a latent piety in the disciple. The Bhairavi then says 'I manifest myself as woman (that is in female form or

Shakti) which is my own Self and the very essence of creation (Nārīrūping samāsthāva śrībhūtisāram madhātmanam) in order to know Thee Bhairava the Guru who art united with Me (Bhava-yogastham) She adds that even when all this is said Her Tattva is not known

The Devī then speaks of the methods (Upāya) of attaining liberation which is the essence of all Tantras and is honoured by all Devatās. These means secure knowledge and awaken Tattvabodha. They destroy both merit and demerit and (v. 29) give both enjoyment and liberation (Bhoga-mukti-pradāyakam). This doctrine is said to have been kept as a profound secret so that it had not been divulged even to Viṣṇu Brahmā nor Ganapa. It should be concealed in the heart (Gopaniyantu hṛdaye). This wonderful secret my child should be kept from Pashus (v. 40 Rahasyam adbhūtaṁ vatsa goptavyam pashushaṅkate). The Devī speaking of this doctrine thus addresses the Bhairava Child (Vatsa) it strikes me with wonder and bewilders even the wise. It is replete with numerous and bewildering meanings and is the final resting place of all good disciples (Sachchishya-pīramāspadam). It is Sādāchāra according to all doctrines (Sarvavādisādāchārī) and is at the same time blamed or reprobated by all doctrines (Sarvavādivigarhita). It can be learnt only from a good teacher (Sādāchārya-paryuṇāptam). Follow it with care.

To begin with the Devī speaks of the necessity for the acquisition of Jñānashuddhi the purification of knowledge and for this purpose She refers to the duly observances beginning with the morning rites. The Sādika should rise in the morning, make his Prāṇāma to the Kula trees (Kulavṛkṣa) and contemplate upon the Kula (Shakti) from the Muḍādhāri to the Brahmarandhra and meditate on the Guru.

The Kulavṛkṣas according to the Kāmeshvara Tantra are Shlesnātaka Karanjā Nimba Ashvatthī Kadumbī Vilvā Vata Ashoka(1). The Tārārahasya-vṛttikā quoting the above verse from the Kāmeshvara Tantra adds that the above are those usually enumerated but that a ninth is added by some namely the Chinchā. The printed Tantrasāra however gives a list of ten trees viz. the first seven mentioned together with

(1) Śleṣnātakakuranjākhyāni ml āshvatthika kambakāśā

1. Iṣo vata/ prashokasī cl v ityashvān kulipādapālā

Udumbara, Dhâtrî, and Chinchâ(1). From which it would appear that whilst Shleshmâtaka, Karanja, Vilva, Ashvattha, Kadamba, Nimba and Vata are generally recognised as Kula trees, Udumbara, Dhâtrî, Chinchâ, and Ashoka are only exceptionally so. Then follows the mental worship of the eight Kulânâthas, namely Prahlâdânanda, Sanakânanda, Kumârânanda, Vashishthânanda, Krodhânanda, Sukhânanda, Jnânânanda and Bodhânanda. Their Dhyâna is given in two verses. They are those whose eyes betray the bliss in their hearts which comes from the great Rasa (Mahârasarasollâsahridayânandalochanâh); whose darkness (Tamas) has been cut and crushed by embracing Kula; the dispellers of fear who know the meaning of all the Kula Tantras (I. 36-37). The Chapter closes with the instruction that the Guru fit to initiate a disciple in this system must be a Kulîna and no other. The Kulîna is Adhikâri of all Vidyâs and is competent to initiate in all Mantras (Dikshâprabhuk sa evâtra sarvamantrasya nâparah) The work of those who leave the Kulaguru is stated to be mere Abhichâra.

CHAPTER II.

This chapter begins with the ablution-rites (Snâna) and states the Shâstric rules which must be followed. The devotee, after ablution, is directed to wear two pieces of cloth (II. 12). This is strictly in accordance with the rules laid down by Yogi Yâjnavalkya. A departure from this rule constitutes, according to Bhṛigu, nakedness, which disqualifies for the performance of religious rites. The devotee is next directed to worship Shakti with offerings of flowers, incense, perfumed betel, and other desirable articles. Then follows the worship with Yantra and the contemplation of Oneness with the Mother. The worship of the Sâdhaka's wife (Nijakântâm II. 30) is described with the details of her initiation to be given where She has previously been uninitiated.

(1) Shleshmâtakakuranjancha vilvâshvattha kadambakââ

Nimba vata udumbarancha dhâtrî chinchâ dasha smṛtââ

CHAPTER III.

The rites prescribed for the night are disclosed in this Chapter. If the devotee worships a Parashakti, he should first initiate her if she happens to be uninitiated. The mantra for such initiation is referred to in three verses (III. 13-15). The food to be offered to Shakti during the *Purashcharana*-ceremony is enumerated at length (III. 22-26). The Shaktis worshipped are to be looked upon as eight *Mātrikās*, and they should be named accordingly. The hymn to be recited in their worship is given, which shows that each of them is to be addressed as one of the aspects of the Mother Herself.

The hymn is called *Karnejapa-stotra* from the fact that each verse addressed to each of the *Mātrikās* is whispered into her ear. In this worship the elder may bow down to the younger, one of superior caste to one of inferior caste, for the Shaktis selected for worship, are each and all manifestations of the Mother. The following translation and accompanying notes are by the General Editor

OM

Obeisance to Thee O Mother ! O Devi !
The pure One (1) Who art Brahmā (2)
Remove by Thy mercy all obstacles (3) which beset me
And grant me liberation (4)

2

Our great Lady ! (5) Bestower of blessings !
Oh Devi ! Who art the Supreme Bliss (6)
Remove by Thy mercy all obstacles which beset me
And grant me liberation

1 Anaghe

2 *Brahmarūpadhara* : i. Shakti of Brahmā or Brāhmī Shakti

3 Vighnam ; that is obstacles standing in the way of liberation

4 Siddhi ; the greatest of which liberation (*Moksha*) is. The refrain runs —
Kṛpayā hara vighnam me mama siddhim prayachcha me.

5. *Māheshi*, Shakti of *Māheshi* or *Shiva* — *Śāiva Shakti*

6 *Paramānandarūpmī* for She is according to Tantra one with the Supreme Brahman Who is Bliss Itself

INTRODUCTION.

3.

Kaumārī ! (1) beautiful Playmate of Kumāra !
 The sovereign Mistress of all Vidyās ! (2)
 Remove by Thy mercy all obstacles which beset me
 And grant me liberation

4.

O Devī ! Who borne by the son of Vinatā (3) .
 Art Vishnu (4)
 Remove by Thy mercy all obstacles which beset me
 And grant me liberation

5.

Oh Devī ! Bestower of blessings ! Who art Vārāhī (5)
 By Whom the earth was lifted on Thy tusks (6)
 Remove by Thy mercy all obstacles which beset me
 And grant me liberation.

6.

O Devī ! Who art Shakra (7)
 Who art worshipped by Shakra and other Suras (8)
 Remove by Thy mercy all obstacles which beset me
 And grant me liberation.

7.

Chāmunda ! (9) besmeared with blood wearing a garland
 of severed heads
 Destructress of fear !
 Remove by Thy mercy all obstacles which beset me
 And grant me liberation.

1. Shakti of Kumāra

2. Sarvavidyeshī, the Vidyās are various manifestations of Mahāshakti.

3. That is the bird king Garuda the vehicle of Vishnu.

4. Vishnurūpīdhare, i. e. Vishnuvi Shakti.

5. Shakti of Varāha the Boar incarnation of Vishnu.

6. The Varāha Avatarā which succeeded the Kārmma and raised the earth from the waters in which it was so merged

7. Indra, the Devī is here addressed as the Shakti of Indra or Amrit Shakti

8. The Devas.

9. One of the Sanghātini manifestations of Devī

INTRODUCTION.

8.

Mahālakṣmī, ! Mahāmāyā ! (1)
Destructress of anguish and sorrow !
Remove by Thy mercy all obstacles which beset me
And grant me liberation.

9.

*Thou art O Devī ! the Father and Mother of all (2)
And art to us in the place of Father and Mother (3)
One Thou art yet manifold (4) in the form of the
Universe (5)
Obeisance, Oh Devī ! to Thee.

With the recitation of this hymn ends the Pūjā of the Shaktis ; the worship of at least one of whom is enjoined. Other rites are enumerated in the subsequent Chapters.

CHAPTER IV.

The devotee should be well versed in *Vaiṣṇavāchāra* that is in *Bhaktimārga* before he can be permitted to adopt any of the special rites. He should be *Udārachittaḥ* (large minded) *Paranindā-saḥishṇuḥ* (patient of ill said of him) and *Upakāra-rataḥ* (one who does good to others) . He is required to recite his *Mūla-mantra* if he happens to come upon a deserted temple, junction of four roads and such other places which are said to be fit for worship. He is directed also to bow unnoticed to *Mahākālī* if he sees certain birds and animals, *Grīdhra* (Vulture), *Kṣhemangkarī* (*Brāhmaṇī* kite) *Jambukī* (She-jackal) *Yama-dūtikā* (raven) *Kurara* (osprey) *Shyena* (hawk, eagle or falcon) a crow and a black cat. He is further directed to do circumambulation (*Pradakṣiṇa*) of a corpse and the cremation ground. The Mantras to be recited on such occasions are noted. Obeisance

1. Mahāmāye As such the Mother is the Destructress of *Avidyā* and therefore as the verse says destructress of all the anguish and sorrow which proceed from it.
2. *Pitrīmātramayē*
3. *Pitrīmātravahūḥkṛte*. The earthly father and mother which are mere *Anghashaktis* are put aside to revere Her as the real Father and Mother of all
4. *Eke labhvidhe*
5. *Vishvarūpe*.

must also be made when he sees a black flower, red cloth a king a prince, an elephant a horse a chariot weapons of war, valorous man (*Virapurusa*) a buffalo a Kaulika or an image of *Mahisamardini*. If he sees a jar of wine fish or flesh, or a beautiful woman or a *Devî Bhairavî*, he must bow and recite a special mantra. The *Nilatantra* gives a fuller list of objects to which obeisance is to be made in this way. Then comes the ritual prescribed for the worship of *Kālî* in the cremation-ground. The *Dhyāna* is revealed in seven verses (IV 39-45). As this *Devî* fulfils all *Siddhis* She is called *Dakṣiṇākālî*.

CHAPTER V

This Chapter deals with rites which are performed for the development of powers enabling the devotee to draw towards him any *Deva* lower Spirits or human being he wishes. Vv 7-8 say that if anything is taken from the subject of the rite which belongs to him or he or she are ill treated or deceived in any way the *Sādhaka* is fallen (*Bhrashta*) and dies. Harm also happens to his family from such magic (*Abhichāra*). The rite consists of the worship of *Dakṣiṇākālî*. The *Risṁ* of the Mantra is *Bhairava* and *Chhanda* is *Uśuk*. The first *Vija* is the supreme *Shakti* (*Purvang vijang parāshakti*). The *Angga nyāsa* is directed to be performed with the *Vija* coupled with the six long vowels. In this rite the *Brāhmaṇa Sādhaka* is directed to substitute for wine (where this is mentioned) honey in a vessel of copper (v 78) or he may perform the *Kulapūjā* with *Kula* wine.

CHAPTER VI

This part is concerned with the method of acquiring powers (*Vetālasiddhi*) enabling the devotee to go anywhere he pleases. It consists in the worship of *Yoganidrî Kātyāyanî Pūrṇeshî Chandî Kāmakhya* and *Dikkaravāsini*. The special rite of *Sādhana* which goes by the name of *Shavasādhana* is described in this chapter (vv 19-28). The object of this *Sādhana* in this special instance is the acquisition of the power with which the Chapter deals.

CHAPTER VII

This the last chapter describes the worship of Mahiṣā-mardini which from the large number of stone and metal images discovered in various places seems to have been very popular at one time. The worship of Mahiṣā-mardini appears to have undergone gradual changes. This is indicated by the Mantra as disclosed in the Kulachūḍamanī. The Mantra has been revealed in the usual Tāntrika garb by the following verse —

Trailokyavijabhūtānte sambodhanapadang tataḥ
Sṛiṣṭisanghāraṇau varṇau vidyā mahiṣā-mardini

This yields a mantra of nine syllables namely

Oṃ Mahiṣā-mardini Svāhā

But the text (VII 5) ordains that if the Mantra and its Sādhana is disclosed at all it may be disclosed to one who is extremely obedient to his Guru but even then not with its Vīja. Only eight syllables should be disclosed thus reducing the mantra to

Mahiṣā-mardini Svāhā

It is said that the Mantra of nine syllables should not be imparted but should in the Kali age be kept concealed and that eight syllables alone should be disclosed with the Mantra Svāhā but never with the Mantra Namaḥ

It would appear from the Shāradātīlaka a compilation by Lakṣmana Deshika of the eleventh century A D that in his day the Mantra of eight syllables alone was known. The Mantra of ten syllables is not mentioned even by the Kulachūḍamanī. This may be taken to suggest that the worship of Mahiṣā-mardini is of great antiquity. Originally the mantra was of eight nine and ten syllables. But in course of time (at the date when the Kulachūḍamanī was reduced into writing the Mantra of ten syllables had already fallen into disuse while the Mantra of nine syllables was discontinued. In the eleventh century A D (at the date of the compilation of Shāradātīlaka) the Mantra of eight syllables only was known.

Another important change is noticeable in the *Rishi* and Chhanda of this Mantra. The *Rishi* according to Râghava's Commentary on the Shâradâtîlaka is said to be Shakavatsa, the Chhanda according to it is Prakṛti. The Commentator also notices that in his day according to some the *Rishi* was also said to be Mārkaṇḍeya. But the Kulachûḍamāni (VII. 11) distinctly says that the *Rishi* is Nārada and the Chhanda is Gâyatrî. It is noticeable that the *Rishi* and Chhanda of the Mantra for the worship of Durgâ are Nārada and Gâyatrî. May it be that the worship of Mahiṣamardini was gradually sought to be cast into the same form as the worship of Durgâ? This seems highly probable from another circumstance that according to the Shâradâtîlaka-ñikā of Râghava Bhaṭṭa, the Piṭhapûjâ should be performed as ordained for the worship of Durgâ.

The image of Mahiṣamardini is however different from that of Durgâ. Mahiṣamardini according to Kulachûḍamāni (VII. 13) has eight hands holding on the right side Chakra, w) Shûla (trident), Dhanu (bow) and a rajant-muṣala (point post). The Devî is said to be of black colour, wearing yellow cloth, and is placed on the body of a black buffalo.

This Dhyâna does not exactly correspond with the one which is noted in the Shâradâtîlaka. According to it, the Devî holds in Her hands Chakra, Shangkha (conch shell), Kṛipāṇa (sword) Kheṭaka (club) Vâṇa Kârmuka (bow) Shûla and Tarjanî mudrâ. The Devî who is said to be of the colour of Garuda stone (emerald) and bedecked with the crescent moon is described as sitting on the head of the buffalo.

In the Hymn incorporated with the text of the Kulachûḍamāni (VII. 33) the Devî is said to be black of colour, resembling crushed antimony and is described as holding Chakra, Dara (Shangkha) Kartṛikâ (small sword) Kheṭa (club) Vâṇa, Dhanu, Trishula and Abhaya mudrâ. So far as this Mudrâ is concerned Râghava cites an authority to show that Tarjanî mudrâ is the same as the Abhaya mudrâ. It appears from the Tantrasâra that the Devî is to be worshipped now in this form.

The Kulachûḍamāni gives no Shangkha or Kheṭaka or Kartṛikâ. It has instead two Khadgas and Charma. The Shâradâtîlaka mentions no Charma or double sword. It introduces Shangkha and Kheṭaka. The Hymn makes a further

departure by changing the *Khaḍga* into *Kartika*. This is exactly what appears to have been in vogue when the *Tantrasāra* came to be compiled about 400 years ago. The Hymn therefore appears to be of a date later than this.

While the images appear to have changed in this way, the mode of worship has remained pretty fully the same. The details are given with a view to help the reader to follow the ritual.

The worship of *Mahīśamardinī* is in general performed in the usual *Tāntrika* way. The text only notices the points of difference which constitute its special features. The most noticeable of these is the *Angganyāsa* which usually embraces six *Anggas*. In the case of the worship of *Mahīśamardinī* the text (VII 15 17) mentions only five *Anggas*. The *Shāradātīlaka* (XI 25) says that in this worship *Nyāsa* is made only upon five *Anggas* leaving out the *Nyāsa* of the eyes. The *Dhyāna* is given in verses 12 14. The *Yantra* is composed of a lotus of eight petals in each of which (VII 18) eight *Devīs* are worshipped described generally as *Durgā* and others (*Durgadyā*). Their names are given in the *Shāradātīlaka* (XI 29) as *Durgā*, *Varavarmanī*, *Āryā*, *Kanakaprabhā*, *Kṛttikā*, *Abhayapradā*, *Kanyā* and *Surūpā*. They are worshipped with the long vowels *ā* *i* *ū* *ṛ* *ṛi* *ai* *au* and *aḥ*. Thus —
Āng Durgāyai namaḥ *Īng Varavarmanyai namaḥ* *Ūng Āryāyai namaḥ* *Ṛṅg Kanakaprabhāyai namaḥ* *Ḷṅg Kṛttikāyai namaḥ* *Aṅg Abhayapradāyai namaḥ* *Auṅg Kanyāyai namaḥ* *Aḥ Surūpāyai namaḥ*. The *Shāradātīlaka* *tīkā* of *Raghava Bhaṭṭa* says that in selecting the long vowels *ṛ* *ṛi* should be rejected as neuter vowels. The *Tantrasāra* however gives the long vowels as *ā* *i* *ū* *ṛ* *ṛi*, *ai* *au* *aḥ*. The weapons are also to be worshipped along with the consonants beginning with *ya* or in other words the consonants beginning with *ya* that is *ya* *ra* *la* *va* *sha* *śa* *sa* and *ha* are selected.

The hymn to *Mahīśamardinī* incorporated in the *Kulachūḍāmaṇi* is recited by *Bhairava*. The text of this hymn appears to have grown defective in course of time. Reference had accordingly to be made not only to the printed edition but to Ms copies of the *Tantrasāra* in which it is quoted. One Ms dated 1604 *Shaka* year found in the district of *Mymensing* by the travelling *Pandit* of the *Varendra Research Society* was of great help in restoring the correct reading. The text as printed herein may therefore be taken as fairly accurate. From the hymn (Vv 22 35) it appears that whilst the worship of

Vishnu and *Shiva* was popular, and their votaries were applauded the *Kulāchāra* was blamed. A translation of this hymn in English was printed in the volume entitled "Hymns to the Goddess" by A. & E. Avalon. As was there pointed out the text of the *Tantrasāra* used for this translation was in parts corrupt and unintelligible and in others of doubtful meaning. A further translation with commentary has therefore been here made by A. Avalon of the text as it has now been revised : and the opportunity has been availed of to correct some errors. The following translation and accompanying notes are by the General Editor

MAHISHAMARDINĪ⁽¹⁾ STOTRA.

1

O *Chandī* ! ⁽²⁾

By Whom the act of the wicked and formidable *Asura*⁽³⁾
was shattered.

Do Thou wander in my heart.

Destroy my selfishness and the calamities which deeply
pierce me,

Arising from the mass of malice and fears (which assail me).
So that, free from danger,

And protected by the lotus cluster of Thy feet,

My swan-like⁽⁴⁾ mind may swim and rejoice in the Ocean
of Bliss.

2

What fear of his enemies has he who worships Thee ?

The *Devas* who worship Thy feet

Having abandoned the form of *Nṛsiṅha*⁽⁵⁾

Whose towering mane rivals in splendour and height
towering Mount *Sumeru*,

(1) A title of the *Shakti* of *Shiva* as the powerful victor of demons. She is *Mahishā mardīnī*, as the slayer of *Mahishā*. The *Dāitya* *Shumbha* attacked Her in the form of a buffalo (*Mahishā*), see *Chandī*.

(2) A form of the *Devī* assumed for the destruction of the *Dāitya* *Chanda*, and who assisted in the destruction of the demon *Raktavīja*, see (*Mārkaṇḍeya Purāṇa*)

(3) *Mahishā*

(4) *Manohangsa*, the *Hangsa* is variously described as a swan, gander, and flamingo

(5) The *Manu* incarnation (*Avatāra*) of *Vishnu*, in which He destroyed the *Dāitya* *Hiranyakashipu*, father of His devotee *Prahlāda*.

And whose fingers are outstretched to tear (the breast of)
 Hiranyakashipu(1)
 Now worship (the lion)(2) the enemy of the elephant(3)
 Server of Thy feet which destroy the bonds of the Pashu

3

O Chaudî ! when the syllables, the letters of which speak
 of Thee,
 Reach the ear, then Brahmâ and other Devas
 Sing the truth touching Purusha and Prakriti(4).
 O Devi ! be today gracious to me,
 Devoted as I am to the kissing of Thy sacred lotus feet,
 The one and only glittering abode of the essence of the
 nectar of all Devatâs.

4

If, because of my following Your way of Kula(5),
 I suffer reproach, better is it that I shall thus be without
 fame.
 Let me not have that which comes of the worship of
 Keshava(6) and Kaushika(7) ;
 Rather, O Mother ! let my heart rest in meditation on Thy
 lotus feet,
 Worshipped by Brahmâ, Hari(8), and the Enemy of Smara(9)
 By the Eater of oblations(10) and the Enemy of the
 Daitya (11).

(1) The Avatâra is generally represented with the King of the Dityas across His knees, tearing asunder with His hands and claws the latter's belly. See note 5, ¶ 16

(2) Which accompanies the Devi as Durgâ. After the destruction of Hiranyakashipu, Vishnu's wrath was not appeased. The world trembled, fearing what He might do. The Devas asked the help of Shiva, who assumed the Sharabha form—that of a lion with wings and eight feet—who caught up Vishnu into the air and held him there until he had become powerless. The lion then went to the feet of Durgâ, whom he accompanies.

(3) Not the elephant form subsequently assumed by the Asura Mahisha. Karavirâṭ=enemy of elephant=lion

(4) Shiva and Shakti; the "Male" and "Female" from whose union springs the Universe

(5) That is, Kulâchâra, one of the divisions of Tântrik worshippers, who, the verse says, are misunderstood, and therefore subject of reproach; and which is contrasted in the next line but one with the more popular and conventional worship of Keshava and Kaushika

(6) Vishnu

(7) Indra,

(8) Vishnu

(9) Smara, the God of Love; Shiva, who slew him, is his "enemy"

(10) That is Fire.

(11) Dityâṭi: usually an epithet of Shri Krishna, but as Hari has already been mentioned, possibly the reference may be to Indra. According to Medini, Dityâṭi=Devatâ

O Mother ! If I be engaged in the constant contemplation
of Thy lotus feet,
Then what is there which Siddhas have(1) which I have not
May Thy lotus Feet be ever present to my blissful mind(2)
Thy feet from which exceeding mercy flows !
O propitious Mother ! do Thou forgive me

Verily and without doubt, even the Lord of Bhûtas(3)
would have perished(4)
Maddened as He was with the joy of the embrace of (Thee
Who art) His own self(5)
Had He not been freshened by the lotus fragrance of Thy
feet,
Bathed in the honey which flows within
From the union of Shiva and Shakti(6)

O Mother ! let the stream of heavy showers of holy
devotion towards Thee
Be ever shed upon me,
Struggling and drowning(7), alas ! as I am in the endless
Ocean of Illusion

(1) Siddhâspects.

(2) Tl is "mind" has a qualifying adjective viz — "Akântâvâmpadi" "of uninterrupted happiness." It is so because the Devi is dancing there

(3) Sh va is Bhûteshvara or Bhûtanâtha Râtra, which in a general sense means "beings," specifically refers to the Spirits by whom Shiva is surrounded, and of whom He is Master

(4) It is by the Devi's aid that Shiva is Parameshvara for without Shakti He is nothing, and without Her life giving energy and support cannot exist. As the Kuljûkâ Tantra says: "With out their Shaktis the husbands are but Preta (necr. corpses)." So also the Jñânâra "O beloved, pure Sadâkâra without Shakti is without motion like a corpse, for without Shakti He can do nothing"

(5) Svâtmânâra parâtrâya. Literally, having embraced Himself. The Devi is, however, in a dualistic sense, His sacred half, and in reality one with Him and his own self (see Mat & nirvâra Tantra, Chap. I). Cf. Âtmaratiprayâ (Vâstâhakra p. 64)

(6) Dairâdâchyaachandrachandanasavâprâgallâghâgâdâsaravâ. The meaning is not clear but Chandira (moon) seems to stand for the Vija of Shiva (which it also means); and Chandanasava (liquid sandal flower) issues from Devi. Therefore the union of Shiva and Shakti in the Sahasrâra appears to be indicated

(7) Mâdâjâdâra vyâdâra valâha, etc. "percees for the mockery of the ocean of illusion"

Without taste of the water of the Bliss of Brahman
Which devotion dispels the weight of anguish from numbers
of Devas

8

May the glory of Thy feet dark as a rainladen cloud,
Be ever in my heart
Dispelling by its lustre as of ten million suns
The darkness which overspreads my mind
From its glittering womb were born the three Devatās
Who create maintain, and destroy the world
Whose substance is pure consciousness and bliss

9

May(1) Devī Durgā Who gives victory and happiness
Dispeller of fear Victrix of fortresses and ill fortune
Who had power to destroy the proud enemies of the
Devatās
And Who strikes terror into the hearts of thousands (of
Ever conquer! Her foes)
She it was Who having severed the head of the Asura
Mahiṣa,
Crushed and killed under Her feet him who assumed the
form of a buffalo
Now bellowing now charging and again retreating
And from whose mouth the Asura issued

10

In the red ocean vast and surging
Danced the great shields weapons and streamers(2) of the
enemy
(An ocean) clouded by the flight of discus
And the arrows of the heaving multitude of soldiers
There lay the heads of the proud and wicked Asuras
Broken and cut to pieces tossed about by the storm of
battle
(The sight of which) sharpened the thirst and hunger of
the birds of carrion

(1) See Mārkaṇḍeya Upaniṣad vi 38 39

(2) Clāṇa

Whosoever reads or hears this Hymn
 Made by me in rapt meditation upon Thy lotus feet, ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 Wherein is said Thy Kula worship and Mantra in hidden form (1) :-

In the palms of the hands of all such
 Are forthwith wealth, fulfilment of desire and liberation.
 O Mother ! salutation to Thee !
 May Thou conquer !

In the concluding portion of this Chapter the Devī says that Her chief forms are represented by Mahiṣamardini, Kālī, and Tripurābhairavī, the last being considered the primary manifestation (VII. 37) This work inculcates the worship of Yoginīs as a part of Kula-worship, on Kula-days (Kulavāra) and Kula-tithis, specially on the 14th day of the moon

[The Kulavāras have been described in the Yāmalaśra from which they have been quoted in the Tantrasāra as follows " Tuesday and Friday are Kula days while Wednesday is both Kula and Akula, the rest being all Akula " (2) Again all Tithis with an uneven number are Akula, with an even number Kula with the exception of the second, sixth and tenth which are both Kula and Akula] (3)

The evening rite, consisting in the offering of food to jackals, is described at length The Devī towards the end says " Thou art the Guru of all the Tantras and neither I nor Hari Therefore Thou art the Revealer of the Tantras I entered into Thy body (as Shakti) and thereby Thou didst become the Lord (Prabhu) There is none but Myself who is the Mother to create (Kāryyavibhāvinī) (4) and therefore it is when creation

(1) The Mantra Mahiṣamardini svahā may be spelt out from the first six verses from the following words which respectively commence them Ma che itte (Ma) Itvā (Iti) Chvādi tad viśayāntara (Śā) Manindā (Ma) Nirūṣito smi (Idini) Svātmānam and not ātmānam as given in the text (Svā) and Hahā (Hā)

(2) Kavi Chandrar gaurā saurāṣṭh chattrāṣṭh, kulā matāḥ
 Bhaumashukra kulakhyau tu budhivāra kulakulā See *Patali VII. 38*

(3) Dvitiyā dashamī shashthī kalākulamudāhritam
 Virāṭāshchākulāḥ sarvāḥ sheshāshcha tithayaḥ kulāḥ
 Simultly all Nakṣatras with an even number are Kula
 Vāraśārdra hijamulāṅ kulakulamudāhritam
 Kulāni smadhuṣṭāni sheshā hāny ākulāni cha.

(4) That is She has the disposition to act or to carry out what He will She
 Kartṛitva for the Father as efficient cause does not act, but the Mother in whose
 seed of the world is sown alone does so

takes place that sonship is in Thee. Thou alone art the Father who wills what I do (Kâryyavibhâvaka) and none else.

Mâng vinâ janani kâpi naiva kâryyavibhâvinî
 Ataḥ kâryye samutpanne putratvang tvayi vartate
 Tvâng vinâ janakaḥ ko'pi naiva kâryya-vibhâvakaḥ
 Atastvameva janako nâstyanyo'pi kathanchana

"At times Thou art the father ; at others the son ; at times Thou art the Guru ; at others the disciple. By the union of Shiva and Shakti creation comes (Shivashakti-samâyogât jâyate *sri-shikhalpanâ*). As all in this universe is both Shiva and Shakti (Shivashaktimaya) therefore, Oh Maheshvara ! Thou art in every place and I am in every place. Thou art in all and I am in all."

Varendra Research Samiti, Rajshahi,
 August 1915.

A. K. MAITRA. •

कुलचूड़ामणितन्त्रम् ।

श्रीआचार्य एबेलनेन प्रवर्तितम् ।

श्रीभक्त्युक्तमारमैवेष पर्यवेक्षितम् ।

श्रीगिरीशचन्द्रवेदान्ततीर्थेन सम्पादितम् ।

कलिकातानगर्यां

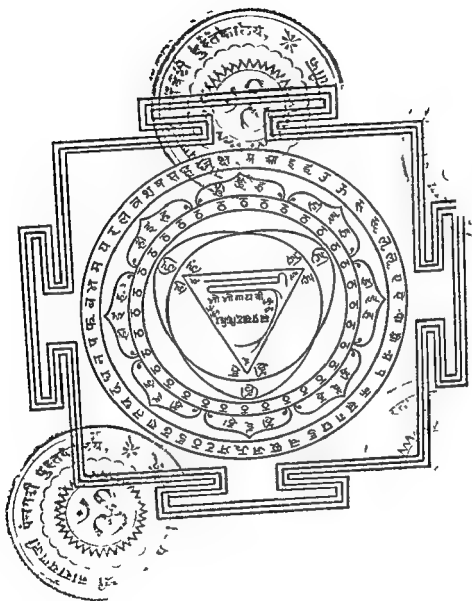
संस्कृतयन्त्रे

श्रीउपेन्द्रनाथचक्रवर्तिना सुद्वितम् ।

लण्डनराजधान्यां लुन्धाक् एण्ड कीं कर्तृकेण
प्रकाशितम् ।

कलिकातानगर्यां ३० नं, कर्णसीयालिस्वट्टीट्ससंस्कृतप्रेश
लिपनिटरीभवने प्राप्तम् ।

PRINTED BY UPENDRA NATHA CHAKRAVARTI,
AT THE SANSKRIT PRESS,
No 5, NANDAKUMAR CHAUDHURY'S 2nd LANE, CALCUTTA.
1915.

आदर्शपुस्तकविवरणम् ।

पुस्तकद्वयमवलम्ब्यास्य सङ्कलनं कृतम् । तत्र “क”-संज्ञकं पुस्तकं
श्रीयुक्तेन भटलविहारिघोषमहोदयेन संगृहीतम् । “ख”-संज्ञकं कृष्ण-
नगराधिपतेः संगृहीतनामधेयस्य श्रीलश्रीयुक्तमहाराजश्रीषीशचन्द्रायवाहा-
दुरस्य पुस्तकालयादानीतम् । उभयमेवाशङ्कितवहुलम् अतिदुष्टम् ; अतः
उभयस्मादैकैकश्रेणांशविशेषमवलम्ब्य समीचीनतया प्रतिभातः पाठो मूले
न्यवेशि । पाठान्तरस्वधस्तान्निहितम् । बुद्धिमान्द्यादत्र पाठविचारणायां
मया यत् खलितं तत्तु तन्मार्थरसिकैः सुधीभिः सुविचार्यं प्रदर्शनीयम् ।
अवश्यम्भाविनि खलने परिज्ञाते तु तस्य प्रतिविधानं सम्भवि ।

अविनयप्रार्थनेयं श्रीपूर्वाग्रन्थमकरीर-

गिरिशचन्द्रग्रन्थेणः ।

कुलचूड़ामणितन्त्रम्

प्रथमः पटलः ।

—:••:—

द्यौतमः शिवाय । *

श्रीभैरव उवाच ।

असंख्या त्रिपुरादेवी असंख्याता(१) च कालिका ।
वागीश्वरी तथासंख्या तथा च सुकुलाकुला (२) ॥ १ ॥
मातङ्गिनी तथा पूर्णा विमला चण्डनायिका ।
विपुरैकजटा दुर्गा या चान्या कुलसुन्दरी ॥ २ ॥
वैष्णवं गाणपत्यञ्च महासौरमतं तथा ।
शैवं गाङ्गरजात(३)ञ्च यत्किञ्चिद् भूतसम्भवम् ॥ ३ ॥
चतुःपञ्चो च तन्त्राणि (४) मातृणामुत्तमानि च ।
महासारस्वतञ्चैव(५) योगिनीजालमम्बरम् ॥ ४ ॥
तत्त्वसम्बरकं नाम भैरवाष्टकमेव च ।
बहुरूपाष्टकं ज्ञानं यामलाष्टकमेव(६) च ॥ ५ ॥

* अ-पुस्तके ॥ “नमस्तस्यै ।

गुहगौर(१)शामयी-व्यपितेन्द्रियचञ्चल ।

गङ्गाम्बा-गङ्गाम्बोमे रोमस्वीर्णं दिशनिधम्” ।

१. भिक्तपत्रकमे दृश्यते ।

असंख्या चैव कालिका । अ ।

(२) तथा तद्वत् कुलाकुल । अ ।

गङ्गरजातञ्च । अ ।

(३) चतुःपञ्च तन्त्राणि । अ ।

महाभावा सम्बरञ्च । अ ।

(४) एतत् श्रीशार्ङ्गं अ-पुस्तके नास्ति ।

तन्त्रज्ञानं वासुकिश्च महासम्प्रीद्वनं तथा ।
 महासूक्तं महादेवि ! वाहन वाहनोत्तरम् (७) ॥ ६ ॥
 हृद्भेदं मातृभेदश्च शुद्धतत्त्वश्च कामिकम् (८) ।
 कलापक (९) कलासारं तथान्यत् कुलिकामतम् ॥ ७ ॥
 मायोत्तरश्च वीणाख्य षोडश त्रौडोत्तरम् (१०) ।
 पञ्चामृतं रूपभेद भूतडामर मेव च (११) ॥ ८ ॥
 कुलसार कुलोड्डीशं तन्त्री (नन्ने) विश्रामकं यथा ।
 सर्वज्ञानात्मक देवि ! महापितृमतं (१२) तथा ॥ ९ ॥
 महालक्ष्मीमत देवि ! सिद्धयोगेश्वरीमतम् (१३) ।
 कुरूपिकामत देवि ! रूपिकामत मेव च ॥ १० ॥
 सर्ववीरमतं देवि ! विमलामत सुप्तमम् (१४) ।
 पूर्व्य पश्चिम-दक्षश्च उत्तरश्च निरुत्तरम् (१५) ॥ ११ ॥
 तन्त्र वैशेषिकं ज्ञान शिवावलिमथापरम् (१६) ।
 पराशर्य मोहनेय (१७) विशुद्धेश्वरमेव च ॥ १२ ॥
 एवमेतानि तन्त्राणि (१८) तथान्यान्यपि कोटिशः ।
 श्रुत्वा देवि ! न कुत्रापि ज्ञातानन्दासि भैरवि ॥ १३ ॥

(७) महासूक्तं महादेव वाहनं वाहनोत्तरम् । ख ।

(८) शुद्धतन्त्रश्च काविकम् । ख । (९) कलापाद । ख ।

(१०) षोडोत्तरश्च वीणाख्य षोडश त्रौडोत्तरम् । ख ।

(११) पञ्चामृतं पञ्चभेदं भूतडामर मेव च । ख ।

(१२) सर्वज्ञानमय देवि ! महापितृमतं तथा । ख ।

(१३) योगीश्वरीमतम् । ख । (१४) विमलामत मेव च । ख ।

(१५) निरुत्तरम् । ख । (१६) शिवावलि मथापरम् । ख ।

(१७) मोहनेय । ख ।

(१८) ; यद्यपि तन्त्राणां, ज्ञानाणां, सुप्तमामि च" इत्यतः परं वाचकोत्तरतन्त्रे "महा-
 भावा गम्यरश्च" इत्युपक्रम्य चतुर्दशतन्त्राणामनुज्ञानि । तन्त्रं वाटोऽनुरागमरा किञ्चिदन्वया
 इत्यत्र, वाटो वाटो महाज्ञानपरिणतिहोतया यमोचोनतया च भिद्यते व्याख्यायते च ।)

“महामाया शम्बरस्य योगिनोज्ञान शम्बरम् । तन्न शम्बरक चैव भैरवाटकमेव च ॥

यत्र पूर्वाङ्गे चत्वारि तन्त्राणि—महामाया १ शम्बर २ योगिनोज्ञान ३ शम्बररूपाणि । शम्बरस्य द्विषोक्तेष्वस्तु शम्बर नृद्धतशम्बरत्वेन व्याख्येय । कायस्य योगिनोतन्न ज्ञानशम्बरमित्येव व्यापष्टे । तन्त्रशम्बरकमेक भैरवाटकमपरमित्यपरार्द्धोक्तिरिति ज्ञातं यत् तन्त्राणि ।

“अधिताङ्गो हर चण्ड क्रोध उग्रमत्त एव च ।

कपालो भीषणश्चेति सहारयाट भैरवा ॥”

इत्युक्ताटभैरवविषयक तन्न भैरवाटक नाम्ना प्रसिद्धम् ।

“बद्धरूपाटक चैव यामलाटक मेव च ।

चन्द्रज्ञान वास्तुकि च महामनोहन तथा ॥”

बद्धरूपाटकं विषदूतीसङ्गिताया वृत्ताया मातृणा अष्टौ तन्त्राणि बद्धरूपतन्त्रनाम्नाभिहितानि । यामलाटकम्—“ब्रह्मयामल १ विष्णुयामल २ चद्रयामल ३ लक्ष्मीयामल ४ उमायामल ५ स्कन्दयामल ६ गणेशयामल ७ चण्डयामल ८ स्तेयटसंस्कृतम् । भास्करस्तु चण्डयामल स्थाने जयद्रथयामल प्रपाठ । चन्द्रज्ञान वास्तुकि महामनोहनानि त्रीणि इत्यष्टिन् लोकजनविशति तन्त्राण्युक्तानि ।

महोच्छ्रय महादेव वास्तव वास्तुनोत्तरम् । हृद्भेद तन्त्रभेदश्च गुह्यतन्त्रश्च काभिशम् ॥

कलाबाद कलासार तथाप्यस्य कृत्रिममतम् । तन्त्रोत्तरश्च वीणाख्य त्रोटक त्रोटनोत्तरम् ॥

पञ्चान्त रूपाभेद भूतोद्गडामरमेव च । कुलमार कुण्डोद्गडाय कुलचङ्कामयि तथा ॥

“सर्वज्ञानोत्तर देव । महाकालीमत तथा । महानक्षत्रीमतश्चैव विद्वयोगेश्वरीमतम् ॥

क्रूरपिकामत देवक्रूरपिकामतमेव च । सर्ववीरमतश्चैव विमलामतसुप्तम् ॥

अत्र पञ्चज्ञाना यथाविशति तन्त्राणि सख्यातानि यथा—महोच्छ्रय १ वास्तव २ वास्तुनोत्तर ३ हृद्भेद ४ तन्त्रभेद ५ गुह्यतन्त्र ६ काभिश ७ कलावद ८ कलासार ९ कृत्रिममत १० तन्त्रोत्तर ११ वीणाख्य (वीणातन्त्र) १२ त्रोटक १३ त्रोटनोत्तर १४ पञ्चान्त १५ रूपाभेद १६ भूतोद्गडामर १७ कुलमार १८ कुलोद्गडोद्गड १९ कुलचङ्कामयि २० तन्त्रोत्तर २१ महाकालीमत २२ महानक्षत्रीमत २३ विद्वयोगेश्वरीमत २४ क्रूरपिकामत २५ देवक्रूरपिकामत २६ सुप्तवीरमत २७ विमलामतानि ।

“गुर्यपश्चिमदक्ष च उत्तर च निरुत्तरम् । तन्न वैशेषिकं ज्ञान वीराशक्ति तथापरम् ॥

अथेश मोहिनीश्च विद्यादेवेश्वर मेव च” ॥ अनेन सार्द्धलोकान एकादश तन्त्रानि उक्तानि—

यथा—पूर्वाङ्गाय १ पश्चिमाङ्गाय २ दक्षिणाङ्गाय ३ उत्तराङ्गाय ४ निरुत्तरतन्त्र ५ वैशेषिकतन्त्र ६ ज्ञानार्थतन्त्र ७ वीराशक्तितन्त्र ८ अथेश्वरतन्त्र ९ मोहिनीमतम् १० विद्यादेवेश्वर ११ नाभकानि । यत्किंप्रधानतन्त्राणा मध्ये एतानि चतुर्ष्वपि तन्त्राणि उत्तम नि श्रेष्ठानि स्यानीत्याहुतम् ।

तत्कथं वद सुश्रोणि ! मयि त्वत्पादवर्त्तिनि (२०) ॥ १४ ॥

देव्युवाच । (२१)

शृणु देव ! परानन्द परापरकुलात्मक ।

मन्मायासुदृिताशेष-तन्त्रज्ञानकुलार्थव । ॥ १५ ॥

अहं प्रकृतिरूपाचेष्टिदानन्दपरायणा (२२) ।

क ब्रह्मा क हरिः शम्भुः क देवः क मनोजर्जपः (२३) ॥ २६ ॥

क सृष्टिः क स्थितिः (२४) क्वापि क वा संहतिभूमिका ।

क रागः क सुखं दुःखं क मुक्तिः क च साधुता ॥ १७ ॥

आस्तिक्यं क नु नास्तिक्यं क शुद्धत्वं क शिष्यता ।

साययाच्छाद्य चात्मानं त्रिधा भूत्वा (२५) मदोन्मुखी ॥ १८ ॥

पराकुलरसोन्मादमीदिनी च धिकारिणी (२७) ।

पञ्चभूतानि लिङ्गानि चैकोत्तर-शतानि च ॥ १९ ॥

ब्रह्मादिभूर्भुवः स्वस्वभावव्यक्ति रजायत (२८) ।

सर्वेऽप्याविर्भवन्त्यत्र ततो भावादिकल्पना ॥ २० ॥

शिवशक्तिप्रभेदेन शुणोत्पत्तिस्तु जायते ।

सर्वे ब्रह्मादयो यूयं (२९) मर्दगा भावसम्भवाः ॥ २१ ॥

परस्परविभिन्नाय (३०) तन्त्रमन्त्र-समाकुलाः (३१) ।

पञ्चत्वं प्रापयित्वापि निर्व्याणपदलालिताः ॥ २२ ॥

(२०) तत् कथं वद देवेयि । मायासु पादवर्त्तिनि । क । (२१) श्रीदेव्युवाच । य ।

(२२) परायणी । क ।

(२३) क देवः क मनोर्जपः । य ।

(२४) क सृष्टिः क स्थितिः । क । (२५) क वागः । क ।

(२६) विषयेषु । य ।

(२७) ओदिनी क्षेत्रहारिणी । य ।

(२८) ब्रह्मादि भूर्भुवः स्वः स्वः स्वभावव्यक्ति जायतः । य ।

(२९) सर्वे ब्रह्मादयो ये ये । क ।

(३०) परस्पर-विभिन्नाय । य ।

(३१) निर्व्याणपदलालिता । क ।

पुनराविर्भवन्त्येते प्रकृतेः परतः पुमान् ।

अहङ्कारः पञ्चमात्राः सत्त्वं चाथ रजस्तमः (३२) ॥ २३ ॥

एतन्मात्रात्मकं विश्वं नष्टं चाविर्भवत्यपि (३३) ।

यदि मां विद्धि सर्वज्ञ ! क चाम्नायाः क याजनम् (३४) ॥ २४ ॥

न विद्धि माञ्चेत् सर्वज्ञ ! क चाम्नायाः क याजनम् (३५) ।

नारीरूपं समास्थाय सृष्टिसारं मदात्मकम् ॥ २५ ॥

भवन्तं भवयोगस्थं गुरुं ज्ञातुं (३६) विजृम्भिता ।

एतावतापि देवेश ! मम तत्त्वं न जायते ॥ २६ ॥

देव्युवाच ।

शृणु पुत्र ! परानन्द-परिचर्याविशारद ! ।

योगनिर्मुक्तकानुष्ठ उपायः कथ्यते मया ॥ २७ ॥

सर्वतन्त्रैकसारञ्च सर्वदेवनमस्कृतम् ।

सर्वमाश्विज्ञ (३७) दं (३७) गुह्यं तत्त्वबोध-प्रबोधकम् (३८) ॥ २८ ॥

पापपुण्यैकनाशार्हं भोग (३९) मुक्तिप्रदायकम् ।

सर्वार्थार्थमयं वत्स ! विदुषामपि मोहनम् ॥ २९ ॥

नानार्थप्रसवप्राप्त (४०) नानार्थसंकुलाकुलम् ।

सदाचार्य-परिज्ञप्त (४१) (ज्ञातं) भक्षिष्य-परमास्पदम् ॥ ३० ॥

सर्वेषादि-सदाचारं सर्वेषादि-विगर्हितम् ।

(३२) सत्त्वं वा राजस्तं तम । ख ।

(३३) एतत्सत्त्वात्मकं ज्ञात्वा ब्रह्मचारी भवत्यपि । ख ।

(३४) काम्नायाः कच याजनम् । ख ।

(३५) न वेत्ति चेद्भि सर्वज्ञ । काम्नायाः कच याजनम् । ख । (३६) ज्ञातुं । ख ।

(३७) योगनिर्मुक्तकानुष्ठ । ख । (३८) सर्व-सर्वज्ञ-संयुक्त । क ।

(३९) भक्तिभक्ति । क ।

(४०) नानार्थ-प्रसविप्रस । ख ।

(४१) सदाचार्य-परिज्ञानम् । ख ।

न मया विष्णवे प्रोक्तं न धात्रे गणपाय ने ॥ ३१ ॥
 गोपनीयन्तु (४२) हृदये यत्नतः परिपालय ।
 एतत्तन्त्रं विना वत्स । नाधिकारीस्ति यद्यपि (४३) ॥ ३२ ॥
 कुलाचारे तथा वत्स । ज्ञानशुद्धि (द्वि) वदाम्यहम् ।
 साधकः प्रातरुत्थाय कुलवृक्षं प्रणम्य च ॥ ३३ ॥
 मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं कुलं ध्यात्वा गुरुं स्मरेत् (४५) ।
 प्रज्ञादानन्दनाथाख्यं सनकानन्दमेवं च ॥ ३४ ॥
 कुमारानन्दनाथश्च वशिष्ठानन्दनाथकम् (४६) ।
 क्रोधानन्दं सुखानन्दौ ज्ञानानन्दं मतः परम् (४७) ॥ ३५ ॥
 बोधानन्दं मयाभ्यर्च्य ध्यायेत् कुलमयोपरि (४८) ।
 महारसरसोज्ज्वल-हृदयानन्द (४९) लोचनः ॥ ३६ ॥
 कुलालिङ्गन-संभिन्नचूर्णिताशेषं तामसाः (५०) ।
 कुलविष्णोपरिकृपा (५१) पूर्णान्तःकरणोद्यताः ॥ ३७ ॥
 वराभयं युताशेषं कुलतन्त्रार्थवेदिनः (५२) ।
 एवं कुलगुरुं नत्वा विमृज्य कुलमाह्वकाम् (५३) ॥ ३८ ॥
 कुलस्थानं समालिङ्ग्य स्नानार्थं तीर्थमाश्रयेत् ।
 शाक्तं कुलगुरुं वत्स । कथितं च सुखावहम् (५४) ॥ ३९ ॥

(३१) गोपनीयेत्य । क ।

(४१) एतन्मन्त्रं विना वत्स नाधिकारः स्मरेदपि क । (४४) कुलाचारं । क ।

(४५) मूलादि ब्रह्म-पर्यन्तं गुरुं ध्यात्वा गुरुं स्मरेत् ।

(४६) कुमारानन्दनाथाख्यं वशिष्ठानन्दमेव च ।

(४७) क्रोधानन्दौ सुखानन्दौ ज्ञानानन्दं ततः परम् । क ।

(४८) कुलसंयोपरि । ख ।

(४९) हृदयाचूर्णलोचन । ख ।

(५०) चूर्णिताशेषतामसाः । क ।

(५१) कुलविष्णोपरिकृपा । क ।

(५२) वादिनः । ख ।

(५३) विमृष्टं कुलनाथकः । ख ।

(५४) कथितं कुलसुखावहम् । ख ।

प्रथम. पटलः

रहस्य मत्भूतं वत्स । गोमय पशुगृहे ।

कुलनाथं परित्यज्य ये शाक्ता. कुलसेविनः (५५) ॥ ४० ॥

तेषां दीक्षा च यागश्च अभिचाराय कल्पते ।

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन कुलीनं शुरुमाययेत् ॥ ४१ ॥

कुलीनः सर्वविद्यानां मधिकारीति गीयते ।

दीक्षा प्रभुः स एवात्र सर्वमन्त्रस्य नापर. ॥ ४२ ॥

इति कुलचुड़ामणौ प्रथम. पटलः ।

द्वितीयः पटलः ।

देव्युवाच ।

अथ वक्ष्यामि ते(१) वत्स ! ज्ञानं कुलसुखावहम् ।
 क्षण्यरक्तहरिबीजा विविधा मम मूर्तयः ॥ १ ॥
 तत्र यः कुलगः त्रिष्यः स तद्रूपं परामृशन्(२) ।
 दिवं सर्व्वे(३) मयोर्व्वीक्ष्य पातालं भूतसम्भवम् ॥ २ ॥
 आचान्तः कुलदर्भेण सदभकुलपुष्पकम्(४) ।
 कुलपात्रे सदूर्व्वेक्ष्य सतिलं सजलं तथा(५) ॥ ३ ॥
 गृहीत्वा कुलदेवस्य प्रीतये ज्ञान माचरेत्(६) ।
 ज्ञातसङ्ख्य एवादी कुलचक्रं जले न्यसेत् ॥ ४ ॥
 कुलमूलं समानीय कुलमुद्राङ्गुलिन च(७) ।
 कुलतीर्थाणि तत्रैव समावाह्य कुलात्मकम्(८) ॥ ५ ॥
 तत्तीर्थेषु त्रिधा पीत्वा-त्रिधा च प्रीत्यर्थं तमोः ।
 कुलमूलाय देवाय त्रिधार्घ्यं परिकल्प्य च(९) ॥ ६ ॥
 देवान् पितॄन् ऋषींश्चैव तर्पयेत् कुलवारिणा ।
 कुलात्मकान् पुनर्ध्यात्वा कुलदेवांस्तु तीर्थयेत्(१०) ॥ ७ ॥
 भैरवीतन्त्र एवाच तेषां सङ्का (संज्ञा) च विद्यते(११) ।
 भैरवाय च देवाय(१२) भैरवेण च कर्त्तव्या ॥ ८ ॥

(१) अथ वक्ष्याम्यहम् । ख ।

(२) परामृशन् । ख ।

(३) दिव्यं सर्वा । ख ।

(४) दूर्व्वेक्ष्य कुलपुष्पकम् । क ।

(५) ततः । ख ।

(६) आचरेत् । क ।

(७) कुलमूलाय समानीय कुलपात्रं कुलेन च । ख ।

(८) समावाह्याविवात्मकम् । ख । (९) कुलसुखाय देवाय त्रिधार्घ्यं परिकल्पयेत् । क ।

(१०) कुले च परिशीलयेत् । ख । (११) तेषामङ्गा विद्यते । इति ज्ञान पाठः । ख ।

(१२) भगवाय । ख ।

भैरवाख्यं प्रदातव्यं मन्त्रमुच्चार्य पूर्वतः (१३) ।
 दातृदानगृहीतश्च ततो लिङ्गामुरूपतः ॥ ८ ॥
 भैरवी भैरवात्मानं भावयेत्तदशेषतः (१४) ।
 आहं विधाहं दाहं च स्नानं चाङ्ग-प्रपूजने ॥ १० ॥
 एवं चिन्तापरे देव ! प्रसीदामि न संशयः ।
 तंतं स्तुता तदाशेषलोकान् प्रीणामि तत्त्वतः ॥ ११ ॥
 उत्थाय कुलवस्त्रे द्वे परिधाय कुलेन च ।
 तिलकं कुलरूपञ्च कृत्वा चम्य समाप्य च ॥ १२ ॥
 कुलपीठं समारुह्य कुलदेवस्य पूजनम् (१५) ।
 हारदेशे ततो गीतनृत्यवाद्यादि-तोषितः ॥ १३ ॥
 कुलभूतं समुत् (१६) सार्थं कुलस्थानं प्रपूजयेत् ।
 कुलासनं ततः (१७) लिङ्गा तदभ्यर्च्य यथासुखम् ॥ १४ ॥
 कुलासनं ततो बद्धा गुरुपूजाक्रमेण (१८) च ।
 पात्नशुद्धि-भूमिशुद्धि-देहशुद्धि-विभेदतः (१९) ।
 कृत्वा चार्घ्यं ततो विद्वान् कुर्यात् कुलविचेष्टितम् ।
 दीक्षिताभिः सुशीलाभि र्युवतीभिः कुलात्मभिः ॥ १६ ॥
 देवतागुरुभक्ताभिः संयुतं (२०) यागभूमियु ।
 नानाविधानि पुष्पाणि गन्धानि विविधानि च ॥ १७ ॥
 कर्पूरजातिधूपादिवासितं पटवासितम् ।
 ताम्बूलं (२१) देयद्रव्यञ्च धूपदीपादिकञ्च यत् ॥ १८ ॥
 सर्वत्रालङ्कारभूषाभिर्मूषितः कौलिक स्तदा (२२) ।
 मूलविद्याजप्तोयैः प्रोक्षितं (२३) स्थापयेत्ततः ॥ १९ ॥

- (१३) पूर्वकम् । ख । (१४) भावयेत् तदशेषतः । क । (१५) सर्वदेवस्य पूजनम् । ग ।
 (१६) समुत्सर्गः । क । (१७) ततः । क । (१८) कुलासनं तत्र बद्धा गुरुपूजाक्रमेण च । ख ।
 (१९) पात्नशुद्धिं पीठशुद्धिं देहशुद्ध्यादिभेदतः । ख । (२०) संयुतं । ख ।
 (२१) देयद्रव्यं । ख । (२२) कौलिकीं तदा । ख । (२३) प्रोक्षयेत् । ख ।

सव्यं स्वदक्षिणे स्थाप्यं वामे चार्घ्यं निवेद्ययेत् ।
 पश्चिमे देवतायाश्च कुलद्रव्याणि धारयेत् (२४) ॥ २० ॥
 कुण्डगोलोदभवैर्द्रव्यैः स्वयम्भुकुसुमेन च (२५) ।
 रोचनालाक्षयारक्तैः (२६) कुङ्कुमारुणचन्दनैः ॥ २२ ॥
 यन्त्रं कृत्वा तत्र पूजां कृत्वा च जपमाचरेत् (२७) ।
 यथाशक्ति मनुं जप्त्वा सुत्वा देवीं विसर्जयेत् ॥ २२ ॥
 तास्ताः प्रदक्षिणीकृत्य निजा वाप्यन्ययोपितः ।
 कुलामृतरसं पूर्व्यं (२८) गुरवे विनिवेदयेत् (२९) ॥ २३ ॥
 योपित स्ववशेषन्तु स्वात्मन्येव नियोजयेत् ।
 ब्रह्मरन्ध्रे गुप्तस्थाने यन्त्रलेपन्तु धारयेत् ॥ २४ ॥
 नास्तिकेभ्यो न मूर्खेभ्यो न पशुभ्यो न वा हिजे ।
 कुलीनाय च दातव्यं मथवा जलमभ्यतः (३०) ॥ २५ ॥
 ततः सोऽहमिति ध्यात्वा वैष्णवाचारतत्परः ।
 हरिनाम्ना जातभावो भङ्गाश्रितविचेष्टितः (३१) ॥ २६ ॥
 चौरघत् प्रविशेदेकः सदा सङ्गविलम्बितः (३२)
 याममात्रे (३३) गते रात्रौ कुलगेहं ततः पुमान् ॥ २७ ॥
 प्रसूत-तूणिकामध्ये (३४) स्थित्वा कुलपरायणः ।
 कुल्यन्त्रं साध्यनाम्ना सङ्कुलं कुलचक्रके (३५) ॥ २८ ॥
 स्वनामाद्यद्वितं कृत्वा कुलाचारं समाचरेत् ।
 स्वशक्त्या पदशक्तिञ्च समानयति साधकः ॥ ३६ ॥

(२४) धारयेत् । ख ।

(२५) स्वयम्भुकुसुमादिभिः । क ।

(२६) लाक्षयारक्तैः । क ।

(२७) जपमाचरेत् । क । (२८) पूर्व्ये । ख ।

(२९) नदनन्तरम् । ख ।

(३०) जउमानयेत् । ख ।

। (३१) भङ्गाश्रित विचेष्टितः । क ।

। (३२) रविशङ्खिरेदेक सदासङ्गविलम्बित । ख ।

(३३) याममात्र गते । ख ।

(३४) शूणिकाम्ये । ख ।

(३५) शूलचक्रं साध्यनामद्वितं कुलचक्रके । क ।

परशक्त्याकर्षणञ्च शृणु षत्सु ! समाहितः ।
 निजकान्तां समानीय सुंशीलां सुयशस्विनीम् ॥ ३० ॥
 कुलभक्तं गुरुं प्राप्य दीचयेत् कुलदीचया (३६) ।
 परानन्दरसाधूर्णलीचुनां कुलजां सतीम् ॥ ३१ ॥
 ताम्बूलग्रासपूरास्यो गुरुरचोभितः सुधीः (३७) ।
 निजपुत्रीवदाचर्य्यं तदुभालपट्टके लिखेत् ॥ ३२ ॥
 शक्तिचक्रं त्रिराष्टत्तमं लिखेत् कामकालान्ततः (३८) ।
 तन्मध्ये देयमन्त्रेण दर्भितं नामनाच्छितम् ॥ ३३ ॥
 तत्र देवीं समावाह्य ध्यात्वा देवीं प्रपूज्य च (३९) ।
 ततस्तत् (४०) पुत्रिकाकर्णे ऋषिच्छन्द-समन्वितम् ॥ ३४ ॥
 मूलमन्त्रं त्रिराष्टत्तमं (४१) कथयेद्दामकर्णके ।
 अथ प्रभृति पुत्रि । त्वं कुलपूजार्चने रता ॥ ३५ ॥
 अ (सु) कुलाज्ञां (४२) समादाय लज्जालस्यविवर्जिता ।
 यथोपदिष्ट (४३) विधिना समेवस्यं (४४) समानय ॥ ३६ ॥
 इत्यनुज्ञां गुरोर्लब्ध्वा प्रणमेद्दण्डवदभुवि ।
 त्राहि नाथ ! कुलाचार पद्मिनी-कुलनायक (४५) ।
 त्वत्पादाभोरुहच्छायां देहि मूर्द्धि यशोधन ।
 गुरवे दक्षिणां दत्त्वा ताम्बूलारुणलीचना ॥ ३८ ॥

-
- (३६) कुलभक्तां गुरुं प्राप्य दीचयेत् कुलदीचया । क ।
 (३७) ताम्बूलपरिपूरास्यो गुरुं रचोभित सुधी । ख ।
 (३८) शक्तिचक्रं त्रिराष्टत्तमं कामकलां लिखेत् । ख ।
 (३९) ध्यात्वा तत्र प्रपूजयेत् । ख । (४०) ततस्तत् । क ।
 (४१) विधानम् । ख ।
 (४२) तु कुलज्ञा । क । प्राधादिक. पाठः ।
 (४३) यथोपदिष्ट । ख । (४४) पद्मनायकः । क ।

स्वकुलं परमीकृत्य यथाभीष्टं समाचरेत् ।

सा (५) द्वावरणपूजादौ यदि न घमते कुलम् (४५) ॥ ३८ ॥

तदा भूद्धिं शुक्लं ध्यात्वा कुलामृतरसेन च (४६) ।

तर्पयित्वा ततो (४७) देवं जपेन्मन्त्रं निराकुलम् ॥ ४० ॥

इति कुलचूडामणी द्वितीयः पटलः ।

(४५) द्वावरणपूजादौ यथा न घमते कुलम् । क । प्रामादिकः पाठः ।

(४६) रसेन त । च ।

(४७) तर्पयित्वा शुक्लं ध्यात्वा । च ।

तृतीयः पटलः ।

—:००:—

देव्युवाच ।

अथ तद्रात्रिसमये स्वकुलं तूलिकोपरि (१) ।
यामभागे समासन्नं रक्तवस्त्रविभूषितम् ॥ १ ॥
स्वर्णालङ्कारभूषा(२)यं रक्तगन्धविभूषितम् ।
गन्धपुष्पधूपदीपवेष्टितं सुमनोहरम् ॥ २ ॥
सर्व्वगृह्णारवेशाब्धं स्फुरच्चकित-लोचनम् ।
जितामित (३) कुचद्वन्द्व विशाल-करिकुम्भकम् ॥ ३ ॥
ललाटयन्त्रमालिख्य साध्यनाम-विदर्भितम् ।
तत् स्तन्ये बाहुमादाय भङ्गादृतकुचावलम् ॥ ४ ॥
ताम्बूल-पूरितमुखं कुलं तदभिसङ्गितम् ।
कूलाकुल-जपं कृत्वा (४) समानयति तत्क्षणात् ॥ ५ ॥
(यन्मन्त्रा लिखितं यन्त्रं तमानयति तत्क्षणात्) ।
शतयोजनदूरस्थां नदीपर्व्वतमध्यगाम् ॥ ६ ॥
दीपान्तरसहस्रेषु रक्षितां निगडादिभिः ।
पयोधरभरद्भुजमध्यमां लोललोचनाम् ॥ ७ ॥
नितम्ब-विश्वविध्वस्त-स्फुरजघनमण्डलाम् ।
साधकाकाङ्क्षिहृदयां विवरान्तः-प्रसर्पिणीम् ॥ ८ ॥
कपाट-लोहसन्नद्ध-प्राकार-विवरान्तरे (७) ।
साधकान्तः-समासीनां (८) देवता मिथ चारिणीम् ॥ ९ ॥

-
- (१) भूमिकोपरि । ख । (२) गन्धनी-गन्धस्वं श्लोकार्हे' ख पुस्तके नास्ति ।
(३) भूषाभिः । ख । (४) जितामृत । ख । (५) जलं (पं) कुर्यात् ।
(६) निगडादिभिः । ख । (७) पक्ष । ख । (८) विविधान्तरे । ख ।
(९) सभाशाय । ख ।

(* वश्यन्ति महादेवि ! (व ।) साधका स्तत्त्वचणादिमाम् ।)
 एवमाकृष्टि सिद्धयेत् साधकः कौलिको भवेत् ॥ १० ॥
 दीक्षिता न च योषा चेत् कथं स्यात् कुलपूजनम् (८) ।
 कुलपूजा नचेदत्स । कुलमन्त्राः पराङ्मुखाः (१०) ॥ ११ ॥
 अन्ययोषा यदा वत्स । स्त्रियं तस्या गुरु भवेत् ।
 (वामकर्णे परां दद्यान्मन्त्रेणैवाभिषेचयेत् ॥ १२ ॥
 मन्त्रं शृणु महादेव । यथावत् कथयामि ते ।
 वान्तान्ते (तु) त्रिपुरायै हृदयं परिकीर्तितम् ॥ १३ ॥
 इमां शक्तिं पदान्ते च पवित्रं पदमुच्यते ।
 ततो गुरुपदं दद्यात् ममशक्तिपद ततः ॥ १४ ॥
 कुरु स्वाहेति मन्त्रोयं पङ्क्तिशतस्यक्षरात्मकः ।
 अनेन मनुना देवि (व ।) शक्तिशुद्धिं समाचरेत् ॥ १५ ॥
 अभिषेकाद्भवेष्वुहो रण्ड (ण्डाया) अतिभैरव ।)
 ब्राह्मणी क्षत्रिया वैश्या शूद्रा च कुलभूषणा ॥ १६ ॥
 वैश्या नापितकन्या च रजकी योगिनी तथा ।
 विशेषेण वैदग्ध्ययुता सर्व्वा एव कुलाङ्गनाः ॥ १७ ॥
 चतुष्यथे वा नद्यां वा विस्वमूले त्रिशूलके ।
 प्रेतभूमौ विस्वमूले हृष्टे वा राजवेश्मनि ॥ १८ ॥
 सिन्दूरेण लिखेद्यन्त्रं विपुल साध्यदर्भितम् ।
 तत्र संपूज्य विधिवत् कुल कुलरसेन (११) च ॥ १९ ॥
 तर्पयित्वा तदन्तःस्थं पूजयेन्निशि भावतः (१२) ।
 ततो लक्षप्रदानेन सिद्धिदा स्ता भवन्ति हि ॥ २० ॥

(*) वयनीमध्यस्थ श्लोकाङ्गं ख पुस्तके नास्ति ।

(८) कृत्तपूजक । क । (१०) कुलपूजा पराङ्मुखा । ख ।

वयनीमध्यस्था अत्र श्लोको ख पुस्तके नास्ति ।

(११) रसेन त । ख । (१२) तर्पयित्वा तदन्ते हि प्रजयेन्निशिभावेन । ख ।

द्वतीयः पटलः

पुरथरण-काले तु परयोपा प्रपूज्य च ।
 दीक्षिता वस्त्रपुण्याद्यैर्भोज्यैः पायससम्भवैः ॥ २१ ॥
 आरम्भकाले नियतं स्वयंपकाद्यभोजनम् (१३) ।
 नानाविधं पिष्टकञ्च नानारस-समन्वितम् ॥ २२ ॥
 दुग्धं दधि घृतं तक्रं नवनीतं सगर्करम् ।
 उपलाखण्डसूर्णञ्च नानाविध-रसायनम् ॥ २३ ॥
 नारिकेलं कपित्थञ्च नागरं करमर्दकम् (१४) ।
 निष्पाकं बीजपूरञ्च दाडिमीफलमेव च (१५) ॥ २४ ॥
 नानारस्य फलञ्चैव नानागन्धविलेपनम् ।
 चन्दनं रुगनाभिञ्च त्रीखण्डं नवपल्लवम् (१६) ॥ २५ ॥
 टङ्गुलं लोध्रकञ्चैव जलजं वनजं तथा ।
 नानां शैलं समुद्रभृतं नानालङ्कार-भूषितम् ॥ २६ ॥
 शून्यगृहे समानीय चाध्योदकविगोषितम् ।
 अमृतौकरणं हत्वा शक्तौ रभिमुखं नयेत् (१८) ॥ २७ ॥
 अष्टकन्यारूपभेदं (१९) विलोक्यार्भवं चेष्टितम् ।
 ब्रह्माण्याद्यष्टशक्तीनां नामभिः कृतसज्जकाः ॥ २८ ॥
 आसनं प्रथमं दत्त्वा स्वागतञ्च ततः पुनः (२०) ।
 अर्घ्यं पानीयकं पाद्यं मधुपर्कं जलं तथा (२१) ॥ २९ ॥
 स्नापयेद् गन्धपुण्याद्यैः (२२) केशसंस्कारं मेव च ।
 धूपयित्वा ततः केशान् कौपेयञ्च निवेदयेत् ॥ ३० ॥

-
- (१३) अङ्गालङ्कारलेपनम् । ख । प्रासादिक । (१४) नागरञ्च सप्त
 (१५) निष्पाकं बीजपूरञ्च दाडिमीफलसत्तमम् । ख । (१६) सुरपादपम्
 । १७) नानाशैलसमुद्रभृतं नानालङ्कारं साम्प्रतम् । ख ।
 (१८) शक्तिगोष्ठसंस्थं नयेत् । ख । (१९) अष्टकन्याः
 (२०) पुनः पुनः । ख । प्रासादिक ।
 (२१) अर्घ्यं पाद्यञ्च पानीयं मधुपर्कं जलं तथा । ख । (२२) गन्धपुण्याभि

ततः स्थानान्तरे पीठ मास्तीर्य पादुकाद्वयम् ।
 दत्त्वा तत्र समानीय नानालङ्कार-भूषणैः ॥ ३१ ॥
 भूषयित्वा नुलेपेद्य गन्धमाल्ये (२३) निवेदयेत् ।
 तां तां शक्तिं समावाह्य मूर्द्धि तांसां समानयेत् ॥ ३२ ॥
 भोज्यं मण्डपमध्ये ॥ स्वर्णपात्रे सुगोमने ।
 चर्व्य-चोष्यं लेह्यपेयं भोज्यं भक्ष्यं निवेदयेत् ॥ ३३ ॥
 अदीक्षिताये सा स्तत्र ततो मायां निवेदयेत् ।
 तासाञ्च सव्यकर्णेषु (२४) ततः स्तोत्रं समाचरेत् ॥ ३४ ॥
 ॐ मातर्देवि ! नमस्तेस्तु । ब्रह्मरूपधरेऽनघे । ।
 कृपया हर विघ्नं मे मम सिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३५ ॥
 माहेशि । वरदे ! देवि ! परमानन्दरूपिणि । ।
 कृपया हर विघ्नं मे मम सिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३६ ॥
 कौमारि सर्वविद्येशे कुमारक्रीडने वरे ! ।

कृपयेत्यादि ॥ ३७ ॥

विष्णुरूपधरे ! देवि ! विनतासुतवाहि (४) नि ।

कृपयेत्यादि ॥ ३८ ॥

वाराहि ! वरदे ! देवि ! दंष्ट्रीदृतवसुन्धरे ! ।

कृपयेत्यादि ॥ ३९ ॥

शक्ररूपधरे देवि । शक्रादिसुर-पूजिते (२५) । ।

कृपयेत्यादि ॥ ४० ॥

चासुण्डे । सुण्डमालासृक्चर्चिते । भयनाग्निनि ।

कृपयेत्यादि ॥ ४१ ॥

महालक्ष्मि ! महामोहे (२६) चोभ सन्तापहारिणि । ।

कृपयेत्यादि ॥ ४२ ॥

(२३) गन्धं माल्यं । ख ।

(२४) तासां सव्येषु कर्णेषु । ख ।

(२५) गणपूजिते । ख ।

(२६) महामोहे । ख ।

पितृमातृम(म)ये । देवि ! पितृमातृवद्विष्कृते (४७) ।
 एके बहुविधे । देवि ! विश्वरूपे । नमोऽस्तुते (४८) ॥ ४३ ॥
 एतत् स्तोत्रं पठेद्यस्तु कर्णारम्भेषु संयतः ।
 विदग्धां वा समालोक्य तस्य विघ्नं न जायते ॥ ४४ ॥
 कुलीनस्य द्वारदेवाः (४९) कथिताः स्तव्यं पुत्रक !
 दीक्षाकाले नित्यपूजा-समये नार्चयेद्यदि ॥ ४५ ॥
 तस्य पूजाफलं वत्स ! गीयते यक्षराक्षसैः । (५०)
 (कर्णजपस्तोत्रम्)

यदि ब्रीडापरा स्तास्तु भोजयेत्तदृष्टहादृष्टिः ॥ ४६ ॥
 स्थित्वा स्तोत्रं पठेत्ताव द्यावत्तृप्तिः प्रजायते ।
 आचम्य सुखवासादि-ताम्बूलञ्च निवेदयेत् ॥ ४७ ॥
 ततो दद्यात् पुनर्मर्त्यं गन्धचन्दनपङ्क्तिम् ।
 नमस्कृत्य विस्मज्यैव वरं प्राप्य सुखी भवेत् (५१) ॥ ४८ ॥
 भृत्या यदि न गच्छन्ति निजकन्या निजानुजा ।
 भयजा वा मातुलानौ माता वा तत्सपत्निका ॥ ४९ ॥
 वयसा जातिता वापि हीनापि परमाः कलाः (५२) ।
 पूज्याः कुलवरैः सर्वैर्निजाह्वयार्जितैः ॥ ५० ॥
 सर्वाभावे एकतरा पूजनीया प्रयत्नतः । (५३)
 संस्कृताऽसंस्कृता वापि जननी वापि निष्पतिः ॥ ५१ ॥

- (४७) मिति मातृमये देवि । मिति मातृवद्विष्कृते । । ख ।
 (४८) एके बहुतर देवि विश्वरूपे । नमोऽस्तुते । क ।
 (४९) कुलीन द्वारदेवाश्च कथितास्तव पुत्रक । ख ।
 (५०) “गीयते यक्षराक्षसैः” इत्यत्र पर क पुत्रके “कर्णजपस्तोत्रम्” इति दृश्यते ।
 (५१) विस्मज्य प्रदक्षिणीकृत्य वरं प्राप्य सुखी भवेत् । क ।
 (५२) हीना वा परमाः कलाः । ख ।
 (५३) सर्वाभावे एकतरा पूजयित्वा प्रयत्नतः । ख ।

पूर्व्याभावे परा पूज्या मर्दशा योयितो यतः । (५४)
 एक येत् कुलशास्त्रज्ञः पूजार्हं स्तत्र भैरव । ॥ ५२ ॥
 सर्व एव सुराः पूज्या ब्रह्मविष्णुगिवादयः (५५) ।
 एका चेदुपति स्तत्र पूजिता चावनोकिता ॥ ५३ ॥
 सर्व्या एव परादेव्यः पूजिता (ताः) कुलभैरव । (५६)
 आदावन्ते च मध्ये च लक्षपूर्त्तो विशेषतः ॥ ५४ ॥
 न पूजयति चेत् कास्ता तदा विघ्नैः स लिप्यते । (५७)
 पूर्व्यार्जितफलं नास्ति का कथा परजन्मणि ॥ ५५ ॥
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन यदीच्छेदात्मनो हितम् ।
 ममापि प्रोधसस्ताप नाशनं (५८) विघ्ननाशनम् ॥ ५६ ॥
 यत्नतः पूजनीया. स्युः कुलाक्रुलजनाः स्ततः ।
 प्रातस्त्याय पूजाया स्नानकालेऽथवा पुनः ॥ ५७ ॥
 संस्कृताऽसंस्कृता वापि हीनजातापि वा सुत । ।
 नमस्या, सर्वजातीनां कुलीनाना कुलार्चने ॥ ५८ ॥
 पुरश्चरणकालेपि यदि स्यात् पीठदर्शनम् ।
 तदा तत्र पीठपूजा मनसापि न हीयते ॥ ५९ ॥
 देवीकूटे महाभागा मुड्डीयाने च भैरव । ।
 योगनिद्रां कामरूपे महिषासुरमर्दिनीम् ॥ ६० ॥
 कात्यायनीं कामभूमौ कामाख्यां कामदायिनीम् ।
 जालन्धरे च पूर्णेशी पूर्णशैले च चण्डिकाम् ॥ ६१ ॥
 कामरूपान्ते ठेहारे पूज्या दिक्करवासिनी ।
 अथवा कामरूपस्य दर्शनं यदि भाग्यतः ॥ ६२ ॥

(५४) चास्यया योयितो यत । ख ।

(५५) सर्व एव सुरा पूज्या सत्यब्रह्मसुरादय । ख ।

(५६) पूजिता हि भवन्त्यत्र यत्नतः पूर्व्ययत्नतः । क ।

(५७) तदा विघ्नै विंलुप्यते । ख ।

(५८) शश्वत विघ्ननाशन । ख ।

तृतीयः पटलः

तदा (५६) भगादिदेवीनां पूजा तत्र विधीयते ।
कुलनाथं ततो ध्यात्वा स्वयं मन्त्रग्रन्थानसः ॥ ६३ ॥
शेषं समापयेत्तत्स । तदनुष्मृति-पूर्वकम् ।
पूजाकाले हीनजाता स्वयोपिद् वा प्रयत्नतः (६०) ॥ ६४ ॥
पूजनीया प्रयत्नेन द्वैधं तत्र विवर्जयेत् ।
यथा विष्णुः परं गोमा यथा च शम्भुरीश्वरः ॥ ६५ ॥
यथा कमलजम्भापि ये वा व्यास-मुखा द्विजाः ।
इन्द्राद्या लोकपालाश्च सर्वे गन्धर्वकिन्नराः ॥ ६६ ॥
यक्षरक्षः-पिशाचाद्या शुद्धचारण-खेचराः ।
तैर्यथा गोपितं शुद्धं तदुक्तं (त्वदुक्तं) शास्त्रसम्भवं ॥ ६७ ॥
तथा त्वयैव गोप्तव्यः कुलाचारः सुदुर्लभः ॥ ६८ ॥

इति कुलचूडामणौ तृतीयः पटलः ।

(५६) तदा दुर्गादिदेवीनां । ख ।

(६०) प्रयाति चेत् । ख ।

चतुर्थः पटलः ।

देव्युवाच ।

—•••—

शृणु पुत्र । रक्षस्य मे समयाचार-सम्भवम् ।
येन हीना न सिध्यन्ति जन्मकोटिग्रतैरपि (१) ॥ १ ॥
मानवः कुलगास्ताणा कुलचर्यानुचारिणाम् ।
उदारचित्तः सर्वत्र वैष्णवाचार तत्परः ॥ २ ॥
परनिन्दा सहिष्णुः स्या दुपकाररतः सदा (२) ।
देवतायतने चैव (३) निर्जने शून्य-मण्डपे ॥ ३ ॥
चतुष्पथे जलमध्ये (४) यदि देवाद् गतिं भवेत् ।
क्षणं ध्यात्वा मनु जप्त्वा नत्वा गच्छेद् यथासुखम् ॥ ४ ॥
गृध्रं वीक्ष्य महाकाली नमस्कुर्यादलक्षितः ।
चेमङ्करी तथावीक्ष्य जम्बुकी यमदूतिकाम् ॥ ५ ॥
कुरव (५) श्येनकाकी तु (५) कृष्णमार्जारं मेव च ।
पूर्णोदरि । महाचण्डे । सुक्तकेशि ! बलिप्रिये ।
कुलाचार प्रसन्नास्ये । नमस्ते शङ्करप्रिये ।
शमशानञ्च शव इह प्रदक्षिणं मनुव्रजन् ॥ ७ ॥
प्रणम्यानेन मन्त्रेण मन्त्री सुखं भवाप्नुते ।
घोरदष्टे । कठीराशि ! किटिशब्दं प्रणादिनि ॥ ८ ॥
घोरघोररवे मात (६) नमस्ते चित्तिवासिनि । ।
कृष्णपुष्प रक्तवस्त्र (७) विलोक्य त्रिपुरात्मिकाम् ॥ ८ ॥

(१) कुला कोटि सहस्रम् । ख ।

(२) उपकाररतः सदा । ख ।

(३) धर्मते विधिने चैव । क ।

(४) चतुष्पथे कलामथे । ख ।

(५) कुरव श्येनभुकाकौ । ख ।

(६) घोर घोररवास्तावे । ख ।

(७) रक्तवस्त्रा रक्तपुष्पा । ख ।

प्रणमे हण्डवद्भूमा विमं मन्त्र सुदीरयन् (८) ।
 वन्धूक-पुष्पसङ्घाशे ! त्रिपुरे । भयनाग्निनि ॥ १० ॥
 भाग्योदय-समुत्पन्ने ! नमस्ते वरवर्णिनि ! ।
 क्षणवर्णे तथा पुष्पं (९) राजानं राजपुत्रकम् ॥ ११ ॥
 हस्त्यश्वरथशस्त्राणि फलकं वीरपुरुषम् (१०)
 महिषं कुलदेवश्च दृष्ट्वा महिषमर्हिनीम् ॥ १२ ॥
 प्रणम्य जयदुर्गां वा स च विघ्नैर्न लिप्यते (११) ।
 जयदेवि ! जगद्धात्रि ! त्रिपुरेऽस्ते त्रिदेवते ! (१२) ।
 मद्य-भाण्डं समालोक्य मत्स्यं मांसं वरस्त्रियम् ॥ १३ ॥
 दृष्ट्वा च भैरवीं देवीं प्रणम्य विमृषे क्कनुम् (१३) ।
 घोरविघ्न-विनाशाय कुलाचार-समृद्धये ॥ १४ ॥
 नमामि वरदे देवि ! सुण्डमालाविभूषिते ! ।
 रक्तधारा-समाकीर्णवदने ! त्वां नमाम्यहम् ॥ १५ ॥
 (सर्व्वविघ्नहरे देवि ! नमस्ते हरवल्लभे !) ।
 एतेषां दर्शने वत्स ! यदि नैवं प्रकुर्व्वते (१४) ।
 शक्तिमन्त्रं पुरस्कृत्य तस्य सिद्धिर्न जायते ॥ १७ ॥
 एतेषां मारणोच्चाटं हिंसनं वागुरादिभिः ।
 क्रियते यदि पापात्मा मदभक्तः स कथं भवेत् ॥ १८ ॥
 प्रधानांश-समुद्भूता एते कुलजनप्रियाः (१६) ।
 डाकिन्यश्च तथा सर्वा मदंशाः शृणु भैरव ! ॥ १९ ॥

(८) प्रणम्य हण्डवद्भूमा विमं मन्त्र सुदीरयेत् । क ।

(९) क्षणवर्द्धां लण्यपुष्पां । क ।

(१०) फलकान् वीरपुरुषान् । ख ।

(११) न च विघ्नैर्विनुष्यते । ख ।

(१२) त्रिपुरादेवि देवदे ! । ख ।

(१३) महिषमि ! नमोऽस्तुते । ख ।

(१४) विमृषे क्कनुम् । क ।

* वन्दनी-मध्यस्थं ख-पुष्पाङ्के नास्ति ।

(१५) एतेषां दर्शने देवि ! (व !) यदि वैरं प्रकुर्व्वते । ख ।

(१६) कुलजनप्रियाः । क ।

लब्धसिद्धि-समायोगा ङ्गाकिनीहिंसनं यदि (१७)
 (अथवा दानवानाञ्च मदुभक्ताणां विशेषतः ।
 वटुकानां भैरवाणां तस्य सिद्धिर्न जायते ॥ २० ॥
 ग्रामे वा नगरे वाद्य दृष्टे वा चत्वरिपि वा ।
 ये दृष्ट्वा युयति नारी पूर्वदोष-विवर्जिता) * ॥ २१ ॥
 भावैक-भिरद्वयया वक्रदृष्ट्या विलोक्य च (१८) ।
 दृष्ट्वा (१८) मधुकरग्रेष्णी यथा मधुमदाकुला ॥ २२ ॥
 पतत्यविरतं पद्मे यथा वासुतलोलुपा ।
 चकोरी मेघ मासाद्य सीत्सुका चातक-प्रिया ॥ २३ ॥
 नवप्रसूता धेगु र्वा यथा यत्नामुसङ्गिनी ।
 नूतन-लणजातेन यथा वा हरिणाङ्गना ॥ २४ ॥
 क्रव्यादाः पल मासाद्य लण्यार्त्ता स्तोयदर्शनात् ।
 मृणाल-दर्शना ङ्गसी मधुलोभात् पिपीलिका ॥ २५ ॥
 चञ्चला निजवर्णाञ्च (चैद) भावना मूढमानसा (२०) ।
 उत्क्षिप्य भुजमूलञ्च (२१) वसने क्षिप्यते पुनः ॥ २६ ॥
 चेलाञ्चल-परीवर्त्त-दर्शितापचनाकुला ।
 कण्डूति (२२) भावव्याप्तेन शिथिलीकृत-वाससी (२३) ॥ २७ ॥
 दर्शितस्तनपर्यङ्क (स्त)-भूभागा पुनरावृता (२४) ।
 खलत्पदयुगापात-पतिता पुन रक्षिता ॥ २८ ॥

(१७) ङाकिनी हिंसनं यदि । ख ।

(*) वक्रग्रीवोऽप्यस्य लोकादयं क-कुलके नास्ति ।

(१८) वक्रदृष्ट्या विलोकाते । क ।

(१८) दृष्ट्वा । ख ।

(२०) चञ्चला निजवर्णाञ्च भावना मूढमानसा । ख । प्रायादिकः ।

(२१) भुजमूलञ्च । ख ।

† अपघ्नोऽङ्गमित्यर्थः ।

(२२) कण्डूति । ख ।

(२३) वाससा । क ।

(२४) दर्शित-स्तनपर्यङ्क-भागा वा पुनरावृता । क ।

सखीभि र्व्याज मासाद्य कर्णाकर्णि-मनोहरम् ।
 एतच्चरणयुग्मे तु रहस्ये कामकल्पना (२५) ॥ २८ ॥
 सखायं पश्य सुयोनि शशाङ्कोऽस्य कुचोपरि ।
 इत्यादिभावभरित-घृणालज्जा-विषर्जिता ॥ ३० ॥
 कामासद्विष्णुहृदया दूरे वा चान्तिके स्थिता ।
 दूतीमुखेन लेखे र्वा (३७) जिज्ञासास्फुरिताधरा ॥ ३१ ॥
 वा स्वं कस्यासि मुचो वा कस्मादागत एव वा ।
 किमर्थं किमनुष्ठाता किं वा तेऽभिमतं वद ॥ ३२ ॥
 अङ्गुष्ठ-केशपर्यन्तं पीत्वपि च न शम्यति ।
 तदा तद्भावचतुरो भाषत्रीध-हविर्भुजि ॥ ३३ ॥
 तस्या (३८) निजमनोहारि हविःशेषं विधाय च ।
 तत्र स्थित्वा पुरःक्षीमं कुर्यात् काम इवापरः ॥ ३४ ॥
 भौमवारे चितास्थाने कुलसिन्दूर मानयेत् (२८) ।
 तेनैव कुलकाष्ठेन यन्त्रं कृत्वा तदन्तरे ॥ ३५ ॥
 स्त्रे स्त्रे (३०) किटिकिटिहन्तं लिखेच्चण्डमनुं ततः ।
 पत्रे महिषमहिंन्या नववर्णं लिखेत्ततः ॥ ३६ ॥
 तद्वाङ्मे जयदुर्गाख्या श्मशानमैरवीं ततः ।
 लिखित्वा पूजयेद्वात्रो भद्रकालीं समाहित. ॥ ३७ ॥
 कामाख्यां दिशमास्थाय ध्यात्वा कामकलां (३१) तनुम् ।
 दिग्वासा गलिताशेष-चिकूर. कुलकौनिकः ॥ ३८ ॥

(२५) एतत् प्रथमयोगेन रहस्ये काम कल्पिता । क ।

• लेखेयमिति पाठान्तरम् । शशाङ्कस्य कुचोपरि इति पाठान्तरम् ।

(२७) दूतीमुखेन खैर वा । क ।

(२८) तस्या. ख ।

(२८) कुलकुम्भरक्षणमानयेत् । ख ।

(३०) स्त्रे स्त्रे । क ।

(३१) कामाख्यां दिशमास्थाय ध्यात्वा कामकलातनुम् । ख ।

“ध्यायेत् कालीं करालास्त्रीं दंष्ट्रांलीनविलोचनाम् (३२) ।
 स्फुरच्छव-करयेणीकृतकाशीं दिगम्बरीम् ॥ ३६ ॥
 वीरासनसमासीनां महाकालोपरिस्थिताम् (३३) ।
 श्रुतिमूलसमाकीर्ण-शृङ्गनीं चण्डनादिनीम् ॥ ४० ॥
 मुण्डमाला-गलद्रक्त-चर्चितां पौवरस्थानीम् ।
 मदिरामोदित (३४) (ता) स्काल-कम्पिताखिलमेदिनीम् ॥ ४१ ॥
 वामे खड्ग-खण्ड-(३५) मुण्ड-धारिणीं दक्षिणे करे ।
 घराभययुतां घोर-वदनां लोल जिह्विकाम् ॥ ४२ ॥
 शकुन्तपक्षसंयुक्ता-वामकर्णविभूषणाम् (३६) ।
 शिवाभिर्घोर-रावाभिः सेवितां प्रलयोदिताम् (३७) ॥ ४३ ॥
 चण्डहास चण्डनाद-चण्डास्कालैश्च भैरवैः ।
 गृहीत-नरकङ्कालैर्जयशब्दपरायणैः ॥ ४४ ॥
 सेविताखिलसिद्धीषसेविभिः सेवितां पराम् (३८) ।
 एव तां कालिकां ध्यात्वा पूजयेत् कुलनायकः (३९) ॥ ४५ ॥
 विना परपुरावेशविधिरान्तःप्रवेशनम् ।
 यत् किञ्चित् कुलसिद्धिस्तु जायते न मनागपि ॥ ४६ ॥
 सर्वसिद्धिप्रदादेवी हेलयापि च चिन्तिता (४०) ।
 अतः सा दक्षिणा नान्नी त्रिषु लोकेषु गौयते ॥ ४७ ॥
 ततोऽष्टशतमामन्त्रं सिद्धार्थं श्वेतसम्भवम् ।
 कालीमन्त्रेण साध्यादि-प्रशितेन च भैरव ! ॥ ४८ ॥

- (३२) दंष्ट्रांलीन विलोचनाम् । क । (३३) महाकालोपरेष्ठिताम् । ख ।
 (३४) मदिरामोदितो (ता) स्काल । क । (३५) वामे खण्डाश्च चण्डाश्च । क ।
 (३६) शकुन्त पक्ष-संयुक्ता (तां) वामकर्णविभूषिताम् । ख ।
 (३७) शिवाभिः स्फोररावाभिः सेवितां प्रलयोदिताम् । क ।
 (३८) सेवितैः सेविता पराम् । क । (३९) कुलसिद्धये । ख ।
 (४०) प्रवेशनाम् । ख । (४१) चित्तचिन्तिता । क ।
 (४२) शोतायै । ख । सिद्धार्थं इति सम्भवति ।

विसृज्य देवीं हृदये स्थापयित्वा चतुष्पथे ।
 चरालङ्कार-रचितो विप्रोत् परपुरं ततः ॥ ४८ ॥
 देवीं ध्यात्वा द्वारदेशे नमस्कृत्य कुलं गुरुम् ।
 सिद्धार्थं वामहस्ते तु गृहीत्वा मन्त्रमुच्चरन् ॥ ५० ॥
 यत्र च द्वारि निगङ्गुलीह-गङ्गुकुलावतिः ।
 भित्त्वा तत्र विप्रे द्वात्रौ (४३) निःशङ्कः क्षोभ-वर्जितः ॥ ५१ ॥
 गतावतिं समुपगच्छ्य विहरेत् स्वेच्छया ततः ।
 अग्रागारे रथागारे कालिकागार-सन्निधौ ॥ ५२ ॥
 देवतायतने वापि अङ्गनाञ्छित-लोचनः (४४) ।
 ध्यात्वा स्वप्रवर्तीं विद्यां (४५) प्रविशेत् काममण्डपम् ॥ ५३ ॥
 यदि कोपि समायाति न भयं तत्र चिन्तयेत् ।
 के ययमिति वक्तव्ये (४६) वयञ्च क्षीरपूरुषाः ॥ ५४ ॥
 यत्तुं (४७) गृहीतुं चाक्षुः वा न शक्ताः पुरपालकाः ।
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्य पितरौ परमाश्रयदम् ॥ ५५ ॥
 पूजयेद्यन्म मालिख्य निजं मन्त्रं जपेत्ततः ।
 देवीकूटे तथोड्डानि (४८) कामरूपे ततः-स्तटे (४८) ॥ ५६ ॥
 जालन्धरे ततः पूर्णं यज्ञभूमौ ततः परम् ।
 एषु विन्यस्य चक्राणि पूजयित्वा प्रणम्य च ॥ ५७ ॥
 प्रष्टुधा दग्धा वापि शतं वापि सहस्रकं ।
 जम्बा पीठं समादाय भाण्डागारं (४९) ततो विप्रोत् ॥ ५८ ॥
 निर्मलां भूमिमाख्याय तत्र सिद्धासनं ततः ।
 रक्षा-(५०) पीठं पुरस्कृत्य प्रणमेत् पीठ-संमुखम् ॥ ५९ ॥

(४१) भित्त्वा तत्र विप्रोद्द्वारि । ख ।

(४३) अङ्गनाञ्छित लोचनः । क ।

(४५) स्वप्रवर्ती देवी । क ।

(४६) केयमिति च वक्तव्ये । ख ।

(४७) यत्तुं । क ।

(४८) कामरूपे ततः-स्तटे । ख ।

(४९) भाण्डागारे । ख ।

(५०) जम्बा पीठं । क ।

आगतासि महाभागे ! सिद्धयोने ! मदिएदे ! (५१) ।
 कुलपूजां करिष्यामि उपचारं प्रयच्छ मे ॥ ६० ॥
 पुत्राणां मस्तके कृत्वा ततः साऽ गार मीक्षते (५२) ।
 कुलपुण्यं (५३) तथा गन्धं नैवेद्यं पुन राहरेत् ॥ ६१ ॥
 तद्वस्त्रावचितं सर्व्वं तेनैवोपस्कृतं ततः ।
 समादाय तथा पूजां कृत्वा पक्ता (५४) निजेष्टया ॥ ६२ ॥
 शालि-तण्डुल मादाय मत्स्य-मांसानि चैव हि ।
 घृतं मधु तथा चान्यद् (५५) यद्वा यत्नैव लभ्यते ॥ ६३ ॥
 स्थापित्वा ततः पात्रे परमौकृत्य साधकः ।
 निजेष्टदेवतां ध्यात्वा (५६) निवेद्य शास्त्रमार्गतः ॥ ६४ ॥
 फलं हित्वा द्विधा भित्त्वा तस्याहं कुलगण्डये (५७) ।
 निवेदयेत् स्वयञ्चार्यं भक्षयित्वा पुरःस्थितः ॥ ६५ ॥
 यदि नो विद्यते (५८) योपा तत स्तोत्रे विसर्जयेत् ॥ ६६ ॥
 ततः पीठं समादाय भूमि-मार्जनपूर्व्वकम् ।
 पितुः समीपे संस्थाप्य तत्त्वचिन्तापरो भवेत् ॥ ६७ ॥

इति कुलचूडामणौ चतुर्थ-पटलः ।

(५१) मदिएदे । ख ।

(५२) पुत्राणामस्तके कृत्वा ततः सा गुहमीक्षते । ख । आशादिकः ।

(५३) कुलपुण्यं । ख ।

(५४) गत्वा । क ।

(५५) घृतं मधु तथान्यद्वा । क ।

(५६) ध्यात्वा । क ।

(५७) अथ स्थापित्वा द्विधा भित्त्वा तदहं कुलगण्डये । ख ।

(५८) यदि तदाद्यते यत्नः । ख ।

पञ्चमः पटलः ।

श्रीदेव्युवाच ।

निद्रावशगतं देव । निशाचारेण साधकः ।

कामरूपं प्रविश्याशु कामाख्या-योनिमण्डपम् ॥ १ ॥

परिष्कृत्य (१) कुलैर्द्रव्यैर्लिखित्वा चक्रं सुत्तमम् ।

साध्यसाधक-नाम्ना च दभितं विपुनीकृतम् ॥ २ ॥

कामस्य काममध्यस्थं कामेन च पुटीकृतम् ।

कामेन कामयेत् कामं कामं कामेन (२) योजयेत् ॥ ३ ॥

ततो ध्यात्वा मनं जप्त्वा पीठादि चावलोक्य (३) च ।

माह-पीठे (४) पिष्टमुखं स्थापयित्वा विधानतः ॥ ४ ॥

गृहीत्वा वस्त्रखण्डं वा (५) ताम्बूलद्वयमेव वा ।

काकिणीं वा तदूर्ध्वं वा (६) तद्योग्यं हरते वृथात् ॥ ५ ॥

प्रदक्षिण-क्रमेणैव क्रमेण निःसरत्ततः ।

पीराङ्गनानां द्रव्यं वा परिरक्षतुं (रक्षितुं) रेव वा ॥ ६ ॥

गृहीत्वा यदि निर्याति भ्रष्टो भवति साधकः ।

तेषां प्रहारं यातुर्यं व्यभिचार-कुलक्षतिः ॥ ७ ॥

* क्रियते यदि दुष्टेन तदा नश्यति निश्चितम् (७) ।

व्यभिचारात् पुरश्चोभो बह्व्येवाभिभूयते (८) ॥ ८ ॥

(१) पुरस्कृत्य । क ।

(२) कामो कामेन योजयेत् । ख ।

(३) तत्तु ध्यात्वा मनं जप्त्वा पीठानि चावलोक्य च । ख ।

(४) माह पीठात् । क । (५) गृहीत्वा वस्त्रखण्डाद्या । ख । प्रासादिक ।

(६) काकिणीं तदूर्ध्वं वा । क । प्रासादिक ।

(७) निश्चयात् । ख ।

(८) व्यभिचारं पुरश्चोभो बह्व्येवाभिभूयते । क ।

स्वप्नबोधमन्त्रेण बोधयेत् घोर (पुरवासिनीम् (८) ।
 अन्यचौरिण वा तेषां कुलीनेन च शङ्कर ! (१०) ॥ ८ ॥
 प्रविश्य विघ्नः क्रियते (११) साधकस्य न संग्रहः ।
 भूताः प्रेताः पिशाचा वा राक्षसा वा सरीसृपाः (१२) ॥ १० ॥
 किन्नरी (१३) वा तथा नागकन्या पाताल-कन्यकाः ।
 विद्याधरी भैरवश्च वटुको गणप स्तथा (१४) ॥ ११ ॥
 प्रविश्य विघ्नं कुर्वन्ति सुप्ता दृष्ट्वा पुराङ्गनाः ।
 अपत्यहानिं विघ्नोभं व्याघ्रमुच्चाटनं तथा ॥ १२ ॥
 द्रव्यहानिं व्याकूलत्वं कुर्वन्ति विघ्नहेतुकाः (१५) ।
 एतत् पुरपते रेतत् कारणाद्यदि शङ्कर ! ॥ १३ ॥
 दृष्टवानि यदा जयात् (१६) (जाता) तदा नश्यन्ति साधकाः ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन प्रबोधं कारयेद्गुरुः (१७) ॥ १४ ॥
 रक्षा कार्या प्रयत्नेन कौलकास्त्रिखनेत्ततः ।
 घञं शक्तिं तथा दण्डं खड्गं पाशं तथाङ्गुलम् ॥ १५ ॥
 तत्रतदिक् प्रतीनाञ्च (तद्विक्पतीनाञ्च) पूजा कार्या प्रयत्नतः (१८) ।
 पिष्टकं कदलं देव ! मोदकं पायसं तथा ॥ १६ ॥
 भक्तं लालं दंशनञ्च नारिकेलफलं ततः ।
 विष्णवे परमान्नञ्च गणेशाय च पीठकम् ॥ १७ ॥
 मोदकं नारिकेलञ्च कदलीफलमेव च (१८) ।
 ज्येष्ठाय कृष्णच्छागं दत्त्वा घोरं मनुं ततः ॥ १८ ॥

-
- (८) स्वप्नबोधक मन्त्रेण बोधयेत् घोरवासिनीम् । ख ।
 (१०) कुलीनेन च शङ्करः । क । (११) विघ्नं कुर्वते । क । प्राणादिकः ।
 (१२) भूताः प्रेता राक्षसाश्च सरीसृप देवकन्यकाः । ख ।
 (१३) किन्नरी च । ख । (१४) हेतुकेयिगण्यस्तथा । ख ।
 (१५) विघ्नहेतुकम् । ख । (१६) दृष्टवानिर्निर्यदा याति । क । (१७) गुरुम् । क ।
 (१८) तत्र भाद्रक पीतानां पूजाकार्या विधेयतः । ख । प्राणादिकः ।
 (१९) कदलीफल संघकम् । क ।

जप्ता लोष्ट्र समादाय त्रिपेद्गुप्तु दिक्षु च ।
 यथा यज्ञेऽभिपिक्तेऽश्वे (२०) यथा शक्रादिभिः सुरैः ॥ १८ ॥
 विघ्नमाचर्यते तद्वत् कुलोपरि महेश्वर ! ।
 शयनागार ऐशाने कुलशङ्खं निधापयेत् ॥ २० ॥
 ऊर्ध्वं वितस्तिविस्तार मधो विस्तारमेव च ।
 कृत्वा तत्र यन्त्रराजं पूजयेन्निशि साधकः ॥ २१ ॥
 रात्रौ पर्यटनञ्चैव रात्रौ च कुलपूजनम् (२१)
 न करोति कथं देव ! साधकः कौलिको भवेत् ॥ २२ ॥
 गृहस्यायम मासाद्य प्रतिद्वारं समाहितः ।
 रात्रौ स्थित्वा (२२) कुलाचारकथां त्रिभुवनेश्वरीम् ॥ २३ ॥
 नत्वा च प्रजपेन्मन्त्रं पूर्वशक्ति र्यदा (२३) भवेत् ।
 प्रातःस्नात्वा गुरुं नत्वा देवान् पितृन् ऋषीं स्तथा ॥ २४ ॥
 तर्पयित्वा यथाशक्ति पूजयेद् भक्तिभावतः ।
 ततो युषतिसेवायां (या) यत्किञ्चिदुप (ह्राप) (२४) दैशतः ॥ २५ ॥
 यथा पौराङ्गनालाप मित्यणव्यपदेशतः ।
 द्रव्यादिना (२५) तत्र वापि यथा भवति भैरव ! ॥ २६ ॥
 दासदासी-प्रतिपालचारिणां (२६) प्रियकार्यपि ।
 अस्योपरि कृपा तस्याः कौटुम्भी (२७) व्यपदेशतः ॥ २७ ॥
 (ज्ञातव्या पुरभावस्तु यत्नतः कुलसाधकैः ।
 केनापि व्यपदेशेन कुलचूडामणिं स्वतः) * ॥ २८ ॥

(२०) अष्टायज्ञेभिपिक्तेषु (श्लोक) । ख ।

(२१) शक्ति पूजनम् । क ।

(२२) कुलाचारे । ख ।

(२३) लिखित्वा पूजयेदन्त्रं पूर्वशक्तिर्यदाभवेत् ।

(२४) ततः उपपत्तेः सेवायत् किञ्चिदुप्यपदेशतः ॥ ख ॥ (२५) द्रव्यादीनां । क ।

(२६) दासदासीदत्तिदानचारिणां । ख । ग्रामादिकः ।

(२७) अस्योपरिक्रमास्तस्य । क । ग्रामादिकः ।

* नन्दभी मध्यस्थं वचनं ख पुस्तके नास्ति ।

गृहीत्वा स्वर्णपात्रे वा ताम्रे वा कुलसंज्ञके ।
 लिखित्वा निजयन्त्रं वा कुलगन्धमघापिवा ॥ २८ ॥
 त्र्ययन्त्रं वायु गन्धर्वयन्त्रं वा द्रव्ययि (सि) यितम् (२८) ।
 मध्ये तत् कुलनाम्ना च दर्भितं निजनामभिः ॥ ३० ॥
 पार्श्वे कामकलावीजं निजमन्त्रेण वेष्टितम् ।
 पूजयेत् साधकश्चेष्टः कुलान्नाय परायणः ॥ ३१ ॥
 कुलपूजादिनिष्ठैस्तु रहितो विष्णुतत्परः (२८) ।
 (गच्छन् स्वदन् नमन् वापि स्वानन् विष्णुपरायणः ॥ ३२ ॥
 जय विष्णु (विष्णी) हरे । ब्रह्मन् नानाद्य (नामाद्य) पदविस्तारैः ।
 स्वर्तस्योह कुलाभिज्ञै ररण्ये वा जलागये ॥ ३३ ॥
 ततः पूर्वोक्तरूपेण कुलचोभं समाचरेत्) ।
 ततो रात्रौ शून्यगृहे उद्याने वा सुरानये ॥ ३४ ॥
 आनीय कुलजा देवीं मूलमन्त्रेण दीक्षयेत् ।
 ततः पूर्वोक्तरूपेण कुलचोभं समाचरेत् (३०) ॥ ३५ ॥
 एव कृते न सिद्धिं येन्मूलमन्त्रं समभ्यसेत् ।
 पीठानां परमं पीठं कामरूपं महाफलम् ॥ ३६ ॥
 तत्र यत् क्रियते पूजा सकृदपि महेश्वर ।
 विहाय सर्व्वपीठानि तत्र पुत्र वसाम्यहम् (३१) ॥ ३७ ॥
 तस्माच्छतगुणं प्रीतं कामाख्या योनिं मण्डलम् ।
 तेषां फलं महादेव । बहु किं कथ्यतेधुना ॥ ३८ ॥
 यत्र कीटिगणैः सार्द्धमाद्या महिषमर्हिनी ।
 यत् पीठं ब्रह्मणो वक्तं शुभं सर्व्वसुखावहम् ॥ ३९ ॥

(२८) त्र्ययन्त्रं वापिगन्धर्वन्दुराद्य द्रव्ययान्वितम् ॥ ख ।

(२८) ब्राह्मणोविष्णुतत्परः । ख । * यन्त्रनीचध्वस्योयन्त्रं क पुस्तके भक्ति ।

(३०) समारभेत् । क ।

(३१) तस्यादेहेवसाम्यहम् । क ।

यतो देवाश्च देव्यश्च ऋषयश्चैव (३२) भावजाः ।
 सर्व्वेऽप्याविर्भवन्त्यत्र तेनगुप्तं महाकुलैः (३३) ॥ ४० ॥
 द्विविधश्चैव तत्पीठं शुद्धं व्यक्तं महेश्वर ।
 व्यक्तादशुद्धं महापुन्यं दुरापं साधकोत्तमैः ॥ ४१ ॥
 गुप्तं सर्व्वत्र देवेश । लभ्यते कुलसुन्दरैः ॥ ४२ ॥
 भैरव उवाच ।

आकर्षणविधानं मे स्वतन्त्र समुदीरय ।
 पुत्रोऽस्मि यदि देवेशि । स्मृतिसंहारकारिणि । ॥ ४
 देव्युवाच ।

शृणु पुत्र । महाविद्या आकर्षणकरिं पराम् ।
 यदाराधनमात्रेण देवानाकर्षयेत्वरः (३४) ॥ ४४ ॥
 ब्रह्मा सरस्वतीयुक्तो देवतामुखसंयुतः (३५) ।
 वीरव्यक्ति (शक्ति) समाकीर्णः कालीमन्त्र उदाहृतः (३६) ॥ ४५ ॥
 एकं वा द्विगुणं वापि त्रिगुणं वापि भैरव । ।
 जप्त्वा कर्षयति स्त्रैरं स्थावरं (स्थावर) जङ्गमादिकम् ॥ ४६ ॥
 एषा विद्या (३७) महाकाली शुद्धाद् शुद्धतरा स्मृता ।
 सुप्ता निद्रामिता मत्ता भ्रामितावनता तथा (३८) ॥ ४७ ॥
 समस्तदीपजालेन अश्रिता कुलसुन्दरी ।
 निशाचारं दिवाचारं सभ्याचारश्च पक्षवम् ॥ ४८ ॥
 दर्भितं बीजसंयोगं भावयेद्योगमेव च ।

(३२) सनयश्चैव । ख ।

(३३) उदाहृतः । ख ।

(३४) देवानाकर्षयेद्भुवम् । ख ।

(३५) ब्रह्मा सरस्वतीयुक्ता देवतामुख-संयुता । ख । प्राणादिकम् ।

(३६) बीजव्यक्तिश्रमाकीर्णं कालीमन्त्रउदाहृतम् ॥ ख ।

(३७) एतद्विद्या । क ।

(३८) विद्रावणरतापरा । ख ।

ज्ञात्वा प्रबोधयेद्दीरो गुरुरत्रैककारणम् (३८) ॥ ४८ ॥
 नियमः पुरुषे ज्ञेयो न योपित्सु कथञ्चन ।
 यद्वा तद्वा येन केन सर्व्वदा सर्व्वतोऽपि च ॥ ५० ॥
 योपितां ध्यानयोगेन सिद्धयः स्युर्न संग्रहः ।
 यथा यस्तान्तमात्रेण गूढविद्वद्भिर्योग्यतायः (चयः) (४०) ॥ ५१ ॥
 स्वयमेव वह्निर्याति यथा वा सौरतेजसा ।
 सूर्य्यकान्तः स्फुटश्चि र्यथा च रविरज्जिभिः (४१) ॥ ५२ ॥
 चन्द्रकान्तं द्रावयति यथा वर्षासु वारिदैः (वारिदः) ।
 जलसेकाभिवृत्ता भूरसपूर्णा प्रचक्षते ॥ ५३ ॥
 (पुष्पदर्शनमात्रेण भक्तिसुक्ति र्यथा भवेत् ।
 महादुर्गाप्रसादेन यथा सिद्धेश्वरो भवेत् ॥ ५४ ॥
 कुलपुष्पप्रसादेन यथा प्रीति स्तु जायते ।
 गङ्गास्मरणमात्रेण निष्पापी जायते यथा ।
 यथा कर्मणमात्रेण शिव एव प्रजायते ॥ ५५ ॥
 योपिच्छिन्तनमात्रेण यथेयं (४२) वरदायिनौ) ।
 तस्मात् सर्व्वप्रथमेन दीक्षयेन्निजकौलिकीम् ॥ ५६ ॥

(३८) गुरुरत्रैव कारणम् । क ।

(४०) गूढविद्या प्रकाशयेत् । ख ।

(४१) सूर्य्यकान्तः स्फुटं रौति दधानं विधुटिश्लिभिः । क । मानादिक ।

(४२) तथेयं । क ।

क प्रकाशेत् “जलसेकाभिवृत्ता भूरिति लोकाङ्गात् पर

सुधाक्षं सौरपात्रेयत्प्रोभिवायते नरः ।

प्रथा (पुष्प दर्शनमात्रेण गन्धर्व्यं क्षपितो (प्रीयते) यथा ।

गुरु सेवन मात्रेण चन्द्रविद्विर्यथा भवेत् ।

महापद्मवनध्यानात् यथा सिद्धेश्वरो भवेत् ॥

निधुराध्यानमात्रेण शक्ति सुक्तिर्यथा भवेत् ।

इति लोकाङ्गं प्रथयते ।

भैरवोऽस्य ऋषिः प्रोक्त उष्णिकुन्दस्तु देवताः ।
 कालिका दक्षिणा देवी चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ५० ॥
 पूर्वं वीजं पराशक्तिं वीजेन मूर्त्तिकल्पना ।
 पङ्दीर्घभाजा वीजेन कुर्यादङ्गादिकल्पना (नाम्) ॥ ५८ ॥
 चतुर्दश विभागेन * साष्टकार्यैः पृथक् पृथक् ।
 हृदये हस्तयोः पादयुगले विन्यसेत्ततः ॥ ५८ ॥
 पञ्चाशम्भूलमन्त्रेण व्यापकं विन्यसेत्ततः ।
 पञ्चधा ध्यानमेकत्र पूर्वोक्तञ्च समाचरेत् ॥ ६० ॥
 दशपञ्चारपद्मेषु † पीठ-पूजां समाचरेत् ।
 तत्रावाह्यं यजेद्देवीं दक्षिणां कुलभूषणाम् ॥ ६१ ॥
 महाकालं यजेत् पश्चात् पीठशक्तिं ततो यजेत् ।
 कालीं कपालिनीं कुक्षां प्रयमे च त्रिकोणके ॥ ६२ ॥
 कुरुकुक्षां विरोधीञ्च विप्रचिन्तां तथैव च ।
 उपसुखी सुप्रप्रभां प्रदीप्ताञ्च तथैव च ॥ ६३ ॥
 नीलां चनां ‡ बलाकाञ्च मातां मिताञ्च सुद्रिकाम् ।
 ब्रह्माण्याद्यास्तथा वाह्ये यजेत् पूर्वदले क्रमात् ॥ ६४ ॥
 एवं कृत्वा जपेन्मन्त्रं हविष्याशी दिवा शुचिः ।
 सत्त्वं रात्रौ तथासत्त्वं महाशौचपरायणः ॥ ६५ ॥
 अन्यासां योषिताञ्चात्र न पूजा नापि चिन्तनम् ।
 रात्रौ जपेकमात्रेण सिद्धिदा दक्षिणा भवेत् ॥ ६६ ॥
 अङ्गन्यासं समाचर्य ध्यात्वा देवीं जपेद्बुधः ।
 (अरण्यामथवा रात्रौ महाकालीं महोदया ॥ ६७ ॥

* कुलं वीजेनैवशक्ति । च । पञ्चदशविभागेन । च ।

† दशधा योगपद्मेषु । च ।

‡ चर्मा नीला । च ।

अनेनेव विधानेन पूजिता विश्वरूपिणी ।
 आकर्षयेद्देवकन्यां पाताले नागकन्यकाम् ॥ ६८ ॥
 अरण्या च महाकाली द्वितीया चैयमीरिता ।
 पूजा ध्यानं प्रयोगश्च जपश्चैव विशेषतः ॥ ६९ ॥
 समानं सर्वमेतस्या स्तुत्या देव्या प्रकीर्तितम् ।
 वारिजापादिकं सर्वं पूर्वोक्तं चात्र कीर्तितम् ॥ ७० ॥
 अरण्याय महाकन्याः पूजायां निर्मला भवेत् * ।
 इमानि शङ्खमासाद्य तत्र यन्त्रं विलिख्य च ॥ ७१ ॥
 अष्टमौरात्रि मारभ्य चतुर्दश्यां समापयेत् ।
 अष्टोत्तरशतं † मन्त्रं मन्त्रयित्वा सुसंयतः ॥ ७२ ॥
 नम्र स्नात्स्नूलपूर्णास्यो मुक्तकेशो जितेन्द्रियः ।
 मदिरा-चूर्णनयनः परयोषित्-समागमे ॥ ७३ ॥
 पूजयेद् गन्धपुष्पेन दिग्बासाः कुलभूषणः ।
 यन्त्रान्ना दर्भितं यन्त्रं पूजयेद्दूर-वस्त्रमः ॥ ७४ ॥
 सा समायाति कामार्त्ता यत्र देशे स पूजकः ।
 मद्यं मांसं तथा वत्स । यत् किञ्चित् कुलसाधनम् ॥ ७५ ॥
 तस्यै दत्त्वा ततः शेषं गुरवे विनिवेद्य च ।
 तदनुष्ठां मूर्द्ध्नि कृत्वा शेषञ्चात्मनि योजयेत् ॥ ७६ ॥
 मद्यं मांसं विना वत्स । कुलपूजां समाचरेत् ।
 जन्मान्तरसहस्रस्य सुकृतं तस्य नश्यति ॥ ७७ ॥
 यत्रावश्यं विनिर्दिष्टं मदिरादान-पूजनम् ।
 ब्राह्मण स्नात्त्रपात्रेषु मधु मद्यं प्रकल्पयेत् ॥ ७८ ॥

* वन्यनी भण्यस्या चतुःशोकी च-पुस्तके न दृश्यते ।

अत्र पाठानामसङ्ख्यता प्रायेण प्रतिभाति ।

पुस्तकान्तराभावात् योषमञ्च न सम्भवेत् ।

† अष्टोत्तर यतमर्थः । च ।

अथवा कुलमद्येन पूजयेत् कुलपूजितम् ।

योगिमिः पीयते मद्यं तन्मद्यं योगिपुङ्गवेः ॥ ७९ ॥

न मद्यं पानयोग्यं स्यादन्मद्यं गुह्यपिष्टकम् ॥ ८० ॥

इति कुलचुड़ामणौ पञ्चमः पटलः ।

षष्ठः पटलः ।

—:••:—

देव्युवाच ।

अथ वक्ष्यामि ते वत्स । विधानं यत्र यदुभवेत् ।
आनीय देवीं तदगात्रे ध्यापकं विन्यसेत्ततः ॥ १ ॥
प्रथमं साधकयेष्टो देवीकूटस्थ मस्तके ।
(विलिख्य यन्त्रं पूर्वोक्तं पूजयेत् कुलवर्त्मना ॥ २ ॥
पीठादि देवीं प्रणमेत् पूजयेद् गन्धपुष्पकैः ।
महाभागां ततो मूलदेवी मावरणैः सह) ॥ ३ ॥
सप्तैकं तत्र जप्त्वा (१) तु चण्डडीयानं ततो विधेत् ।
तत्पीठे योगनिद्राख्यां (२) पूजयित्वा ततो यजेत् ॥ ४ ॥
निजेष्टदेवतां तत्र जपेत्सर्वं समाहितः ।
कामरूपं (३) ततो गत्वा ततः कात्यायनीं यजेत् ॥ ५ ॥
जप्त्वा सर्वं ततो रात्रौ कामाख्यां प्रथमं यजेत् ।
ततो जालन्धरे गत्वा पूर्णेशीं प्रथमं यजेत् ॥ ६ ॥
तत्रापि लक्ष्मणेन जप्त्वा सर्वं समाहितः ।
ततः पूर्णगिरौ गत्वा यजेच्चण्डीं ततो जपेत् ॥ ७ ॥
कामरूपान्तरे गत्वा (४) कामाख्यां प्रथमं यजेत् ।
ततः प्रान्ते महादेवीं (५) यजेद्दिकरवासिनीम् ॥ ८ ॥

• वन्दनी-मध्यस्थः शार्ङ्गलोकः ख पुस्तके नास्ति ।

(१) संपूज्य जप्त्वा देवेशि ! (श !) । ख ।

(२) ततः पीठयोगनिद्राम् । क ।

(३) कामरूपे । ख ।

(४) कामरूपान्तरे वत्स ! । ख ।

(५) वेङ्गारे व महादेवी । क ।

एवं पीठेश्वरीं जप्ता पूजयेद्विष्टदेवताम् (६) ।
 सप्तपीठे सप्तलक्षं जप्ता रात्रौ समाहितः ॥ ८ ॥
 संख्यापूर्त्तौ ततः पृच्छेत् (७) का त्वं देवि ! कुलोत्तमे ।
 एवं कृते विस्मृता चेत् (८) स्नानान्नि गोत्रजन्मनि ॥ १० ॥
 तत्रैष्टदेवतैवाहं ह्यणुष्व वरमुत्तमम् (९) ।
 ततः प्रणम्य देवेशीं ह्यणुयाद्वरमात्मनः ॥ ११ ॥
 यद्येवं नैव सा देवी (१०) पुनः पूर्वोक्तं माचरेत् ।
 (अक्षोभित-कुलाचार-परिचर्या-परायणः) * ॥ १२ ॥
 अथवा सर्वपीठेषु यजेन्महिषमर्हिनीम् ।
 ततः प्रसन्ना भवति स्त्रैरं कुलवरप्रिया ॥ १३ ॥
 ततो जप्ता मूलमन्त्रं सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ।
 राजह्वयं समालोक्य तन्मूले स्वेष्टदेवताम् ॥ १४ ॥
 पूजयित्वा महारात्रौ त्रिदिनं प्रजपेन्मनुम् ।
 लक्षपीठफलं देव । (११) लभते साधकोत्तमः ॥ १५ ॥
 वेतालं पादुकासिद्धिं खड्गसिद्धिञ्च भैरव !
 अञ्जनं तिलकं गुप्तिं महिषासुरमर्हिनीम् (१२) ॥ १६ ॥
 साधयेत् साधकोऽभीष्टं (१३) मूलविद्यां महेश्वर । ॥ १७ ॥
 भैरव उवाच ।
 वेतालादि-महासिद्धिः कथं भवति चण्डिके ! ।
 तन्मे कथय देवेशि ! (१४) यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ॥ १८ ॥

-
- (६) पूजयित्वैष्टदेवताम् । क । (७) संख्यापूर्णे पुनः पृच्छेत् । क ।
 (८) एवं कृता विस्मृता चेत् । ख । (९) ह्यणुयाद्वरमुत्तमम् । क ।
 (१०) संप्रार्थितैव सा देवी । ख । ग्रामादिक* ।
 (*) मन्त्र-नी-मध्यस्थं श्लोकार्जं ख-पुस्तके नास्ति ।
 (११) अक्षोभितफलं देव । क ।
 (१२) महिषासुरमर्हिनी । क । (१३) साधयेत् साधकोऽभीष्टं । ख ।
 (१४) तत्त्वं कथय देवेशि । । ख ।

देव्युवाच ।

निम्नहृदोदभवं (१५) काष्ठं श्मशाने साधकोत्तमः ।
 भीमवारे मध्यरात्रौ श्वासन-युगाद्विते (१६) ॥ १८ ॥
 खनित्वा चाष्टलक्षं यै जपेन्मह्यप-मर्दिनीम् ।
 तत्सहस्रं हुनेदत्स । तत्रैव पिष्टकानने ॥ २० ॥
 काष्ठमुद्धृत्य (१७) तत्रैव दण्डपादुक-चिह्नितम् ।
 गत्वा दुर्गाष्टमी-रात्रौ श्मशाने निक्षिपेत्ततः ॥ २१ ॥
 तस्योपरि शवं कृत्वा पूजयित्वा यथाविधि ।
 श्वासनगतो धीरो जपेदष्टसहस्रकम् ॥ २२ ॥
 ततो मातृबलिं दत्त्वा काष्ठमामन्त्रयेत्ततः ।
 स्त्रे स्त्रे दण्ड महाभाग योगिनी-हृदयप्रिय ! (१८) ॥ २३ ॥
 मम हस्तस्थितो नाथ । ममाग्नां परिपालय ।
 एवमामन्त्र्य चैतालं यत्र यत्र प्रयुज्यते ॥ २४ ॥
 तं तं चूर्णीं विधायाथ (१९) पुनरायाति कौलिकः ।
 गच्छ गच्छ महाभागे । पादुके । धरवर्णिनि ॥ २५ ॥
 मत्पादसंश्र-मात्रेण गच्छ त्वं मत्तयोजनम् (२०) ।
 अष्टलीहं समासाद्य (२१) पञ्चाशदङ्गुलाकृतिम् ॥ २६ ॥
 खड्गं कृत्वा तत्र यन्त्रं लिखित्वा प्रजपेन्ननुम् ।
 तत् सहस्रं ततो जप्ता (२२) महाशय-कलेवरे ॥ २७ ॥
 खनित्वा बीजहृत्वाये वह्नारधाम्नु कारयेत् । (२३)
 कुलाष्टग्या मर्दरात्रे चितामध्ये समाहितः ॥ २८ ॥

(१५) निम्नहृदोद भवं । ख ।

(१६) श्वासनयुगाद्विते । ख ।

(१७) काष्ठमुद्धृत्य तेनैव । ख ।

(१८) स्त्रे स्त्रे दण्ड महाभाग योगिनी हृदयप्रिय । क ।

(१९) तं तं चूर्णीं विधायाथ । ख ।

(२०) मां श्रीं मं मत्त योजनम् । क ।

(२१) अष्टलीहं समासाद्य । ख ।

(२२) तत् सहस्रं ततो कृत्वा । ख ।

(२३) यद्वा शुष्कान्त भावयेत् । ख ।

प्रीतिपूर्वं समामन्त्र जुनेत् पितृवने ततः (२४) ।
 मधुरत्रयसंगुक्तं विस्वपत्रेण संयुतम् ॥ २८ ॥
 पादादिमूर्धपर्यन्तं होमान्ते बलिमाहरेत् ।
 बल्यन्ते परमा माया देवी महिषमर्दिनी ॥ ३० ॥
 आयाति बलिपूर्णास्या वरहस्ता महोन्मुखी ।
 गृह्ण वत्सेति शब्दे वै खड्गमुत्तोल्य धारयेत् (२५) ॥ ३१ ॥
 घोरदंष्ट्रे ! महाकालि ! करवाल-स्वरूपिनि ! ।
 कौ ईं ऊं कुरु कल्याण (२६) (णि) विपक्षच्छेद विस्तरम् ॥ ३२ ॥
 एषमामन्त्र खड्गस्तु यमुहिष्य क्षिपेन्नरः ।
 क्षिप्त्वा क्षित्वा पुनर्गृह्णत्वा गच्छत्याकलयते पुनः ॥ ३३ ॥
 अथवा कृष्णमार्जार मेकघातेन च्छेदयेत् (२७) ।
 कुजे चतुष्पथे रात्रौ निखनेनान्तितं ततः ॥ ३४ ॥
 तत्र मोचां समारोप्य यावत् पत्रं प्रजायते ।
 तावद् भुक्त्वा हविष्यान्नं प्रतिरात्रं जपेदभीः ॥ ३५ ॥
 अष्टोत्तर-सहस्रान्तु एकाकी दीपवर्जितः ।
 उत्पन्नं पत्रं मालोक्य (२८) चित्वा (क्षित्वा) निष्किद्र मानयेत् ॥ ३६ ॥
 तत्र भुक्त्वा हविष्यान्नं तद्दिने तटिनी तटे (२९) ।
 तमानीय सुहृत्सङ्गः चालयेन्मन्त्रमुच्चरन् ॥ ३७ ॥

(२४) प्रति सर्वं समामन्त्र जुनेत् पितृवने ततः । इति क-पुस्तके । ख उक्तके ॥
 मीतिं पूर्वान्तु संपूज्य गच्छेद्विपक्षे ततः इत्येवं दृश्यते, समयमेवासङ्गतम् । यथा तं पुस्तक-
 द्यात् विशुद्धाग्रभवत्सर्व कल्पितं पाठो भूषे न्यवेति । तस्यन्तु जानाति भगवान् परम
 धिय एव ।

(२८) खड्गमुत्तोल्य धारयेत् । क ।

(२६) कश्चित् कुरु कल्याणि । ख ।

(२७) यातयेत् । ख ।

(२८) तद्दृष्टपत्रमालोक्य । ख ।

(२९) तटिनी जले ॥

तच्छ्रोतोऽभिमुखं वत्स । (३०) यदस्य प्रतिगच्छति ।
 तदानीय यजेत्तत्र कालिकां घोरनिस्त्रनाम् ॥ ३८ ॥
 अभिमन्त्रा सहस्रन्तु कालीमन्त्रं समाहितः (३१) ।
 सिद्धाङ्गनो भवेन्नन्वी नात्र कार्या विचारणा ॥ ३९ ॥
 चन्दनागुरुकस्तूरी-मिश्रितं चास्थि-घर्पणम् ।
 कृत्वा संपूज्य विधिवत् (३२) सर्वं जयति साधकः ॥ ४० ॥
 कुलमीनं कुलाम्बु कुलमयं कुलेश्वर । (३३) ।
 कुलस्थाने समानीय दत्त्वा देव्यै प्रयत्नतः ॥ ४१ ॥
 (अष्टोत्तर सहस्रन्तु जप्त्वा भूमितले स्थितः) * ।
 भूमौ फुत्कारमन्त्रेण (मात्रेण) विवरं तत्र जायते ॥ ४२ ॥
 शत-योजने दूरे वा यत्र साध्यस्थिति र्भवेत् ।
 तत्रैव गमनं तस्य भूतलान्तः-प्रसर्पिणः ॥ ४३ ॥
 एवं विवरमध्ये वा गवाक्षे कुक्षरेऽपि च ।
 कायसङ्कोच मासाद्य गच्छत्यविकलो नरः ॥ ४४ ॥
 दुर्गामन्त्रं विना वत्स ! कालीमन्त्रं तथैव च ।
 सिद्धयः कुलनाथेभ्यः जायन्ते न कदाचन (३४) ॥ ४५ ॥

इति कुलचूडामणी यतः पटलः ।

- (३०) यच्छ्रोतोऽभिमुखं वत्स । ख । (३१) कालीमन्त्रं समाहितः । ख ।
 (३२) कृत्वा तिलकमादाय । ख ।
 (३३) कुल भूत (भूल) कुलद्रव्य कुलमयं भूतेश्वर । ख ।
 * यन्मनी मध्यस्थं क इत्येके नास्ति ।
 (३४) जायन्ते न कदाचन । ख ।

सप्तमः पटलः ।

भैरव उवाच ।

मात महिषमर्दिन्याः सङ्केतं कथयस्व मे ।

कुलाचारस्य ससिद्धौ भुक्तिमुक्तिं प्रसिद्धये (१) ॥ १ ॥

देव्युवाच २ ।

सृष्टिस्थिति-विनाशानां मादिभूता महेश्वरी ।

गोप्या सर्वप्रयत्नेन शृणु तां कथयामि ते ॥ २ ॥

वैलोक्यबीजभूतान्ते सम्बोधनपदं ततः ।

सृष्टिसंहारकौ वर्णौ विद्या महिषमर्दिनी ॥ ३ ॥

अतिगुह्यतरां चित्वा (नित्या) सृष्टिस्थितिं विधायिनी ।

सर्वदेव-सर्वसिद्धिबीजभूता (ता) सनातनी ॥ ४ ॥

अत्यन्तगुरुभक्ताय शुद्धाय यदि कथ्यते ।

तदाष्टवर्णं वक्तव्यं न बीजं नापि साधनम् ॥ ५ ॥

साधारणी प्राणविद्या ह्रस्वेखा सिद्धिगोचरा ।

एतत् पूर्वस्थिता देवी गुरुसिद्धि-विनाशिनी ॥ ६ ॥

विशेषतः कलियुगे महासिद्धौघदायिनी ।

गुरुणा कुलनाशानां महाशोप-प्रदायिनी ॥ ७ ॥

(१) विद्या महिषमर्दिनी । क ।

* देव्युवाच इत्यादि अति गुह्यतरां नित्येत्यन्तो मन्थ क इत्युक्ते भवति । परन्तु “मातमहिषमर्दिन्याः सङ्केतं कथयस्व मे” इत्यतः पर “कुलाचारस्य ससिद्धौ विद्या महिषमर्दिनी, अतिगुह्यतरां विद्या सृष्टिस्थितिं विधायिनी”ति दृश्यते ।

जया दुर्गाभया प्रोक्ता (२) परमा सिंहवाहिनी ।
त्रैलोक्यबीजभूतान्ते सा परा मर्दिनीकुलम् ॥ ८ ॥
वरं वक्तिप्रिया देया (३) न देया नमसाहिता ।
दत्ता च परमा विद्या डेयुता हृदयान्विता ॥ ९ ॥
सर्वत्र कुलशास्त्रज्ञ ! महाशाप-प्रदायिनी (४) ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन गोप्तव्येयं नवाक्षरी ॥ १० ॥
अष्टलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेत्ततः ।
नारदोऽस्य ऋषिः प्रोक्त ऋन्दो गायत्र मीरितम् (५) ॥ ११ ॥
देवता महिषघ्नीयं पूर्वं बीजं परापरा ।
ध्यायेत् कालीं महादैत्य-युद्धराग महोन्मुखीम् ॥ १२ ॥
दक्षिणे चक्र-खड्गौ च बाणं शूलं तथैव च ।
वामे खड्गं तथा चर्म धनु स्तर्जन मेघ च ॥ १३ ॥
विभ्रतीं काल-तीव्रोक्त-महिषाङ्ग-निषेदुषीम् ।
पीताम्बरधरां देवीं पीतोन्नत-कुचदयाम् ॥ १४ ॥
जटासुकुट-शोभाय्यां पितृभूमि-सुखावहाम् ।
ॐ महिष-हिंसके हूं फट् हृदयाय नमो हृदि (६) ।
ॐ महिष-गतो हूं फट् शिरस्युदीरितम् ॥ १५ ॥
ॐ महिषं हेषय हेषय हूं फट् शिखामन्त्रः समीरितः ॥ १६ ॥
ॐ महिष हन हन हूं फट् कवच इत्यपि (७) ।
महिष-मर्दिनी हूं फट् अस्त्राणि शृणु भैरव (८) ॥ १७ ॥

(२) जयदुर्गाभया प्रोक्ता । क ।

(५) वरं वक्तिप्रिया युक्ता । ख ।

(४) महाशाप प्रदायिनी । ख । प्राणादिकः ।

(५) ऋन्दो गायत्री समीरितम् ॥ ख ॥

(६) ॐ महिषगतो- यार्द्धिहफट् उदीरितः । क । प्राणादिकः ।

(७) ॐ महिष हनहन देवि हूं फट् कवचमित्यपि । क ।

(८) ॐ महिषमर्दिनि हूं फट् अस्त्राणि शृणु भैरव । ख ।

अष्टपत्ने यजे देवी दुर्दुर्गाद्या दीर्घपूर्विकाः ।
 आयुधानि पलाशाग्ने यादिभिः क्रमशो यजेत् ॥ १८ ॥
 ब्रह्माण्याद्या * स्तुतः पञ्चाक्षोकपालां स्तुतो वहिः ।
 तदस्त्राणि सिद्धमन्त्री (६) प्रयोगञ्च समाचरेत् ॥ १९ ॥
 प्रयोगे होमनियमः (१०) सहस्रं वसु-सन्धितम् ।
 एषा विद्या महाविद्या न देया यस्यकस्यचित् ॥ २० ॥
 यदि भाग्यवशा ज्ञप्त्वा कुलदेवी कुलोत्तमैः ।
 दीक्षिता कुलजाति स्तु सिद्धिदा सैव नान्यथा ॥ २१ ॥

भैरव उवाच ।

[महिषमर्द्दिनी-स्तोत्रम् ।]

मच्चित्ते चर चण्डि ! चूर्णित-दुराचार-प्रचण्डासुरे ।
 खैरं दारय भूरि दुर्धर-दरद्रोहोष्मि-मर्मापदः ।
 तेनायं निरुपद्रुतो निरुपम-श्रीपाद-पद्माटवी-
 प्राप्तानन्तरसार्णवे मम मनोहंस धिरं नन्दतु [१] ॥ २२ ॥
 हित्वा चण्डि ! हिरण्य-दारणपटु-प्रोहाम-हस्ताङ्गुलि-
 स्त्रायत्-कम्ब-सुमेरुसोदर-सटाटोपं वृषिंश्च सुराः ।
 मात स्वत्-पशुपाश-पेयणपटु-श्रीपाद-संसेविनं
 सेवन्ते करिवैरिणं किमरिभि र्भीति र्भवेत् सेविनः [२] ॥ २३ ॥
 चण्डि ! त्वद्विषयान्तराक्षरपदं श्रीचान्तर चेद् गतं
 तत्तत्त्वं धुरूप-प्रकृत्यनुगतं ब्रह्मादिभि र्गीयते ।
 तस्मादेवि ! समस्त-दैवतसुधा-सारैकधाम-स्फुरत्-
 श्रीमत्पादपयोज-चुम्बनपरं मामद्य सम्भावय [३] ॥ २४ ॥

* ब्राह्मण्याद्याचेति वल्गुशारे ।

(६) सिद्धमन्त्रः । ख ।

(१०) प्रयोगे होमसमये । ख ।

मन्त्रिन्दा यदि यामु ते कुलपद्याचाराहरं (११) मासु वा
कीर्त्तिः केशव-कीर्णिकार्चनचरी नेवारु मत्सन्निधिः ।
मात ब्रह्महरि-छरारि हुतभुग्-दैत्यारि-सेवासद-
श्रीमत्-पादपयोज-चिन्तनविधौ चित्तं सदैवासु नः [४] ॥ २५ ॥

निर्दिष्टोऽस्मि यदि त्वदीय-पदयुक्-पूर्वोपरी-भावने
निर्दिष्टस्य तदा समापि विरल किम्यासु सिद्धास्पदम् ।
तस्मादेवि । कृपाभराश्रिततरं श्रीपादपद्मद्वयम्
मन्त्रितेऽक्षतसम्पदि प्रसरतु चेमहरि । चम्यताम् [५] ॥ २६ ॥

आत्मानं (१२) परिरभ्य भूतपति रप्युग्राद मासादितः
स्फारं जीवन रक्षणे स च कृतौ नैवाभविष्यत् प्रभुः ।
दैवाद्विद्युत चन्द्र चन्दनरस-प्रागल्भ्य गर्भस्त्रय-
माध्वीपूर्ण-भवत्पदैक-कमलाभोदेन नास्वादितः [६] ॥ २७ ॥

हाहा मात रनादि मोहजनधि व्याहार विद्याखिल-
ब्रह्मानन्द-रसाभिषेक-विरस स्नानोदरे माहृशि ।
युष्माकं सुरदृन्द निर्भर मनस्तापाभिभूतिचमः
श्रीमद्भक्तिरसातिदुर्दिन परीवाह सदा संपत्तु [७] ॥ २८ ॥

यत्पाद स्फुरदशुजाल जठराञ्चण्डाशुकोटि-स्फुरत्
स्नान-ध्वान्त विसारि निर्मल-चिदानन्दत्रय दैवतम् ।
सर्ग ससृजति स्थिति वितनुते सृष्टिं पुन लुम्पति
प्रोज्झिन्नाञ्जन नीलनीरदमह चित्ते सदैवासु नः [८] ॥ २९ ॥

(११) इत्यस्मिन् कचित् । (१२) आत्मानम् । याठान्तरम् ।

* तन्त्रसारे त्वेव दृश्यते,—‘तत्पाद स्फुरदशुजाल जठराञ्चण्डाशु कोटीसङ्गलदु ध्वान्त
स्नान विसारि निर्मलचिदानन्दत्रय दैवतम् ।’ सर्ग ससृजते स्थिति वितनुते सृष्टिं पुन लुम्पति
प्रोज्झिन्नाञ्जन नीलनीरदमह चित्ते सदैवासु न ॥’

या शखन्महिपच्छलस्फुटमिलदुर्गर्ज्जिदिधावत्स्वल-
दङ्गान्तः-प्रसरत्तम-स्तमशिरो दैत्यं समालम्बते ।
सा दुर्गा भय-दुर्गं दुर्गतिहरा लचान्तरत्वासिनी
दृष्यद्देवतवैरि-दारणपटु र्जीयाज्जयाह्वादिनी [८] ॥ ३० ॥

नृत्यत्-खेटक-चामराक्षल-बलस्रक्ताद्यखर्वावर-
स्फायत्-सैन्यगिलीमुखोच्छलदनल्पाजिह्वा-ताम्राम्बुधौ ।
भक्त्यावात-विसर्पि-नर्तितशिरः-साटोप-दुष्टासुर-
तुल्यत् खण्डविखण्डिताखिल-शकुन्तलुत्पिपासोज्ज्वले [१०] ॥ ३१ ॥

चक्षत्-कम्ब-विराम-कालकल-तीव्रास्फाल सम्पादको-
न्माद्यन्माहिप-तिर्य्यगानतशिरः शृङ्गान्तराले स्थले ।
वस्त्रेणै र्यसुपत्र-मध्यकनितै र्वध्वा श्रुती मर्दभिः
सेव्ये चारु-रणाङ्गने रणमुदा घूर्णायमानास्वरे * [११] ॥ ३२ ॥

जड्वाधः-क्रम-सव्यवामकरयो यक्रं दरं कर्तृकाम्
खेटं वाणधनु-स्त्रिशूल-भयद्वन्मुद्रां दधानां शिवाम् ।
श्यामां नील घनोच्च-कुन्तलचय-प्रोन्नतजुटां स्खलद
वीरस्फाल-लसत्-करालवदनां घोरादृक्षासोदभट्टाम् [१२] ॥ ३३ ॥

एवं ये तव देवि । मूर्त्तिं मनसा ध्यायन्ति दुर्गादिभिः
शक्राद्यैरपि पूजितां परपुर-क्षोभादिक्लृप्तां ।
राक्ष्यं शत्रुजयः सदर्थ्यभिषणा काव्यामृतादर्शन-
स्तम्भोच्चाटन-मारणादि कृतिना तेषां स्वयं जायते [१३] ॥ ३४ ॥

स्तोत्रं ते चरणारविन्दयुगल-ध्यानावधाना न्याया
मन्त्रोद्धार-कुलोपचार-रचितं † गूढोपदिष्टं यदि ।

ये शृण्वन्ति पठन्ति देवि । तरसा त्री-मोघ-कामादय
स्तेषां हस्तगता भवन्ति जगतां मात नम स्ते जय [१४] ॥ ३५ ॥

देव्युवाच ।

स्तोत्र-श्रवण-सन्तुष्टा प्रीतास्मि तव भैरव ।
पश्य मूर्त्तिं न च ध्यानयोग्यां मम सुखावहाम् ॥ ३६ ॥
एषा मूर्त्तिः प्रधानं मे कासीमूर्त्तिं स्तथैव च ।
त्रिपुराभैरवी-मूर्त्तिं राद्या सा परिकीर्त्तिता ॥ ३७ ॥
कुलवारे कुलाष्टम्यां चतुर्दश्यां विशेषतः ।
योगिनी-पूजनं तत्र प्रधानं कुलपूजनम् ॥ ३८ ॥
यथा विष्णुतिथौ विष्णुः पूजितो वाञ्छित-प्रदः ।
तथा कुलतिथौ दुर्गा पूजिता वरदायिनी ॥ ३९ ॥
विल्वमूले प्रान्तरे वा श्मशाने वापि साधकः ।
मांसप्रधानं नैवेद्यं सन्ध्याकाले विधीयते ॥ ४० ॥
काली कालीति वक्तव्ये तत्रोमा शिवरूपिनी ।
पशुरूपा समायाति परिवारगणैः सह ॥ ४१ ॥
भुक्ता रीति यदैशान्यां मुखं मुत्तीक्ष्य सुस्वरम् ।
तदैव मङ्गलं तस्य नान्यथा कुलभूषण ॥ ४२ ॥
अवश्यं मन्त्रदानेन नियतं तोषये च्छिवाम् ।
नित्यश्राद्धं तथा सन्ध्यावन्दनं पितृतर्पणम् ॥ ४३ ॥
तथैव कुलदेवीनां (१४) नित्यता कुलपूजने ।
पशुरूपां शिवां देवीं यो नार्चयति निर्जने ॥ ४४ ॥
शिवारावेण तस्याशु सर्वं नश्यति निश्चितम् ।
अपपूजा-विधानानि यत्किञ्चित् भुक्तानि च ॥ ४५ ॥

गृहीत्वा प्राप मापाद्य (१५) शिवा रोदिति निर्जने ।
 एकया भुज्यते यत्न शिवया देव भैरव ! ॥ ४६ ॥
 तत्रैव सर्वशक्तीनां प्रीतिः परम-दुर्लभा ।
 पशुशक्ति नरशक्तिः पक्षिशक्ति स्तथैव च (१६) ॥ ४८ ॥
 पूजिता विगुणं कर्म सगुणं कारयेत्ततः (१७) ।
 तेन सर्वप्रयत्नेन कर्त्तव्यं पूजनं महत् ॥ ४८ ॥
 राजादि-भयमापन्ने (क्रौ) देशान्तर-भयादिके (कं) ।
 शुभाशुभानि कर्मानि विचिन्त्य बलि माहरेत् ॥ ४९ ॥
 गृह्ण देवि ! महाभागे ! शिवे ! कालाग्निरूपिणि !
 शुभाशुभफलं व्यक्तं (१८) ब्रूहि गृह्ण बलिं तव ॥ ५० ॥
 एव मुच्चार्य दातव्यो बलिः कुलजनप्रियः ।
 यदि न गृह्यते वत्स ! तदा नैव शुभं भवेत् ॥ ५१ ॥
 शुभं यदि भवेत्तत्र भुज्यते तदशेषतः ।
 एवं मत्वा महादेव ! शान्तिस्वस्तयनं चरेत् ॥ ५२ ॥
 कुलाचारं दक्षिणाख्यं कथितं तव सुव्रत ।।
 न कस्मैचित् प्रवक्तव्यं यदीच्छेच्छाश्रितं सुखम् ॥ ५३ ॥
 निर्जने चैव वक्तव्यं न चैव जनसन्निधौ ।
 न पितुः सन्निधाने वा न मातुः सन्निधौ तथा ॥ ५४ ॥
 किंवा पत्नि पतङ्गादि-दर्शने नैव कारयेत् ।
 पाताल-मण्डपे वापि मण्डपे वा सुयन्त्रिते ॥ ५५ ॥
 निम्बिद्र-मण्डपे वापि कर्त्तव्यं न च सन्निधौ ।
 कुलपुण्यं कुलद्रव्यं कुलपूजां कुले अपम् (१९) ॥ ५६ ॥

(१५) मापाद्य । क ।

(१६) पक्षिशक्ति भैरव ।। क ।

(१७) सगुणं साधयेत्ततः । ख ।

(१८) शुभाशुभ-फलव्यक्ति । ख ।

(१९) कुलं कर्ण । ख ।

गुरुं कुलपतिं चापि कुलमालां (२०) कुलाकुलम् ।
 कुलचक्रं कुलध्यानं सर्वथा न प्रकाशयेत् ॥ ५७ ॥
 प्रकाशात् सिद्धिहानिः स्यात् प्रकाशाद्यन्धनादिकम् ।
 प्रकाशा न्मन्त्रनाशः स्यात् प्रकाशादेव हिंसनम् ॥ ५८ ॥
 प्रकाशा न्मृत्युनाशः स्यात् प्रकाशं कथञ्चन ।
 पूजाकाले तु देवेश । यदि कोऽप्यत्र गच्छति ॥ ५९ ॥
 दर्शये द्वैष्णवीं मुद्रां विष्णुन्यासं (२१) तथा स्तवम् ।
 प्रकाशाद्यदि गुप्तिः स्यात्तत् प्रकाशा न दूषणम् ॥ ६० ॥
 गोपनाद्यदि व्यक्तिः स्यात्तत् गुप्तिः साभिधीयते ।
 कदाचिदङ्गहानिस्तु न च व्यक्तिः कदाचन ॥ ६१ ॥
 (वरं पूजा न कर्षण्या न च व्यक्तिः कदाचन) ।
 एतत्तन्त्रं (२२) गृहे यस्य कुलावर-समन्वितम् ॥ ६२ ॥
 कुलखर-लिपिर्वापि तत्रैवाहं सदा स्थिता ।
 तेषां गृहेषु पापानि दुष्कृतानि भयादिकम् ॥ ६३ ॥
 पुस्तकस्थिति-मात्रेण नश्यन्ति नात्र संग्रहः ।
 लिखित्वा कुलहस्तेन कुलद्रव्येण भैरव ।
 कुलवारे पठेदापि कुलहस्ते च धारयेत् ।
 सर्वथा तस्य गेहं (२३) वै न संत्यक्ष्यामि भैरव ॥ ६५ ॥
 अत्यन्तरोगयुक्तो वा शुभहीनोऽपि वा पुनः (२४) ।
 एतत्तन्त्र-समायोगात्त्याज्यो न हि कथञ्चन ॥ ६६ ॥
 कुलं कश्चित् समालोक्य लभ्यते कुल पूजनम् ।
 एतद्ग्रन्थ-समायोगात् कपाली-करणं यदि ॥ ६७ ॥

(२०) कुलमालां । क ।

(२१) विष्णुन्यासं तथाचरेत् । ख ।

() वन्तनी-मध्यस्थं च पुस्तके नास्ति ।

(२२) एतदन्तः । ख ।

(२३) देहं वै । ख ।

(२४) अन्यरोगयुक्तोऽपि शुभहीनोऽपि वा पुनः । क ।

क्रियते साधकेन्द्रेण तदा किं वा न लभ्यते ।
 संपूज्य कुल-देवञ्च (२५) गृह्णीयाच्चैव नान्यथा ॥ ६८ ॥
 न स्नेहान्न च लोभेन न भौत्या करणा (कारणा) न च ।
 राव्यहानि वरं वापि सुतहानिस्तु वा पुनः ॥ ६९ ॥
 वित्तस्य हानि र्वा देवेश (२६) । न प्रकाशं कदाचन ।
 मन्माया-मोहितचापि अन्यदेवरतोऽपि च ॥ ७० ॥
 प्रकाशात् चोभ माप्नोति सत्यं सत्यं वदान्यहम् ।
 यथा योपि-छरीरेण विचरामि पुनः पुनः ॥ ७१ ॥
 तथेयं ग्रन्थ मासाद्य तिष्ठामि परमा कला ।
 महाचीनक्रमं वापि महानीलं सदाशिवम् ॥ ७२ ॥
 सङ्केतं वापि योन्मत्तं यत् किञ्चिद्दीर-साधनम् ।
 कुलाचारं विना वत्स । नैव सिद्धि-प्रवर्त्तकम् ॥ ७३ ॥
 कुलवारे कुलर्क्षे च कुललगे कुल-चण्डे ।
 योगिनीना मदा (सदा) पूजा मनसापि न हीयते ॥ ७४ ॥
 कुलीना वा (ना)वमन्येत नावन्नां कारये दुःखः (२७) ।
 अभिभूति समाकीर्णं व्याधियुक्तञ्च भैरव ! ॥ ७५ ॥
 एतदग्रन्येन निर्मुञ्च्य पिच्छकोपरि धारयेत् । (२८)
 सप्ताहं ध्रुमयोगेन मुक्तो भवति दुर्गहात् ॥ ७६ ॥
 एतत्ते कथितं वत्स । देवीहृदय मुत्तमम् ।
 न कश्चैचित् प्रयोक्तव्यं प्रवताव्यं कथञ्चन ॥ ७७ ॥
 (इदानीं भव सर्वज्ञ सर्वतन्त्र-विशारदः ।
 त्वमेव यत्ता शास्त्राणां न परोपि महेश्वर । ॥ ७८ ॥

(२५) कुलदाम्पत्यम् । क । (२६) देव । क ।

(२७) कुलीनं नावमन्येत कुलानां तत्र कारयेत् । ख ।

(२८) एतदग्रन्येन निर्मुञ्च्य पिच्छकोपि विधारयेत् । ख ।

() वज्रनीमध्यस्था चार्द्धलिप्तोक्तौ ख-पुस्तके नास्ति ।

गुरु स्वं सर्वतन्त्राणां नाहं नापि हरिः प्रभुः ।
 कारणावस्थयापन्ना यदाहं कुरुरूपिणी ॥ ७६ ॥
 न कार्यं नापि यत् किञ्चित् ब्रह्मोहं स्फुरित- (स्फुरित) प्रभम् ।
 कार्यभाव समापन्ना यदाहं विश्वरूपिणी ॥ ८० ॥
 तदा त्वमेव तन्त्राणां यन्त्रा नाहं महेश्वर !) ।
 अहं विशामि त्वद्देहे गत्वा युक्तो भव प्रभुः ॥ ८१ ॥
 मां विना जननी कापि नैव कार्य-विभाविनी ।
 अतः कार्यं (कार्यं) समुत्पन्ने पुत्रत्वं त्वयि वर्त्तते ॥ ८२ ॥
 त्वां विना जनकः कोपि नैव कार्य-विभावकः ।
 अतः स्वमेव जनको नास्त्यन्योपि कथञ्चन ॥ ८३ ॥
 कदाचित् पित्ररूपोऽमि कदाचिद् गुरु-रूपधृक् ।
 कदाचित् पुत्रतापन्नः कदाचिच्छिष्य एव हि ॥ ८४ ॥
 शिवशक्तिसमायोगा ज्जायते सृष्टि-कल्पना ।
 (शिवशक्तिसमायोगात् कुलादिमुक्ति-कल्पना) (२६) ॥ ८५ ॥
 शिवशक्तिमये सर्वे यत्किञ्चि ज्जगती-गतम् ।
 तस्मा त्वमेव सर्वत्र सर्वत्राहं महेश्वर । ॥ ८६ ॥
 सर्वं त्वमेव देवेश । सर्वेष्टाहं मनातन । ।
 गुरु स्वं यदि शिष्योऽहं तदा मास्तु विवेचना (३०) ॥ ८७ ॥
 तस्माद् भव गुरु नाथ । शिष्याहं परमेश्वर । (३१) ॥ ८८ ॥
 इति कुलचूडामणौ समाप्तः पटलः समाप्तः ।

॥ समाप्तं वाच्यं यन्त्रः ॥

(२६) यतत् क-पुत्रके नास्ति ।

(३०) शास्त्र विचारणा । ख ।

(३१) तस्मा त्वमेव नाथय शिष्योपि परमेश्वरः । ख ।

सूचीपत्रम् ।

प्रथमः पटलः ।

विषयः	पृष्ठाङ्काः	पंक्त्यङ्काः
कालिकादीनामसंख्यावकथनम्	१	१-४
चतुर्ष्वपदिनन्नामानि	१-२	
मन्त्रुखादेतद्भूतः पदिनन्नाप्यन्यानि च		
श्रुत्वापि कथं न जातानन्दासीति भैरव		
प्रश्ने तं प्रति भैरव्याः स्तुतिवर्णनम्	४-५	
योगनिर्मुक्तकृतुषोऽप्यवकथन-		
प्रसङ्गेन प्रातःकृत्यविधिवर्णनम्	५-७	
कुलीनस्य टीक्षाप्रभृत्यप्रतिपादनम्	५	५-६

द्वितीयः पटलः ।

भैरवं प्रति देवोवाक्यम्

तत्त्व—	
कुलस्नानविधिः	८-९
तत्त्व	
देव्या मूर्तेश्वैविध्यवकथनम्	८
संयच्छन्तीय इत्यादि	८
जले कुम्भैश्चक्रनिर्माणम्	८
कुलतीर्थावाहनम्	८
तत्त्व प्रोक्षणम्	८
देवादितर्पणम्	८
स्तुत्याय कुलवस्त्रपरिधानम्	८
तिलकम्	८

विषयः पृष्ठाङ्काः पंक्त्यङ्काः

कुलदेवपूजनविधिः	८	१०
तत्कारणक्रमः	८	१०-१५
कुलवेष्टित-विधानम्	८	१६-१७
उपचार इत्यादि	८	१८-२०
तेपाञ्च सव्यदक्षिणभेदेन		
स्थापन-नियमः	१०	१-२
यन्त्राङ्कन-इत्यादि	१०	२-४
जम्भारन्दादौ यन्त्रलेपधारणम्	१०	१०
वैष्णवाचार तत्परता	१०	१२ १४
परस्परप्रवेश-विधानम्	१०	१६
कुलाचार समाचरण-विधिः	१०	१६-१८
स्वपत्न्या परमपत्न्याकर्षणम्	१०	२०
आकर्षणविधिः	११-१२	
प्रणाममन्त्रः	११	१६-१७

तृतीयः पटलः ।

आकर्षणविधिः	१२-१४	
ललाटयन्त्रवर्णनम्	१२	२-७
प्रसरणम्	१५	१
तत्त्वोपायनइत्यादि	१५	२-१२
तत्त्व क्रमः	१५-१६	
योगितां सव्यकर्षणं स्तोत्र-		
पाठविधिः	१६	८
अथ कर्षणय-स्तोत्रम्	१६-१७	

विषयः पृष्ठाङ्काः पंक्त्यङ्काः

परयोपितामभावे पूजनीया १०-१८

कुलशास्त्रज्ञ पूजनप्रशंसा १८ २

योषित्पूजा-प्रशंसा १८ ४

योषित्पूजाया अकरणे

दोषकथनम् १८ ६-११

देशभेदेन

मीठशक्तिनामभेदकथनम्

तत्र तत्र तासां पूजा-

विधानञ्च १८-१८

अस्य च गोपनीयत्वम् १८ ६-१२

चतुर्थः पटलः ।

समयाचार-रहस्यम् २०-२१

तत्र

साधकगुणाः २० २-५

देवतायतनादौ देवाङ्गमने

अनुष्ठेयम् २० ६-८

श्टम्भादिदर्शने प्रणाम-

कर्त्तव्यता २० ८

तत्प्रणाममन्त्र २० १२

यवश्लेषानयोद्देश्ये

प्रणाममन्त्रः २० १६

काण्डुप्यरक्तशक्तादिदर्शने

प्रणाममन्त्रः २१ २

राजतनुपुत्रादिदर्शने

प्रणाममन्त्रः २१ ४-८

मदाभाण्डादिदर्शने

प्रणाममन्त्रः २१ ११

एतेषा मारणोच्चाटनादि-

निषेधः २१ १७

चेटादिभिर्युवतीपरीक्षा २२-२२

पुरःक्षोभविधानम् २२-२६

विषयः पृष्ठाङ्काः पंक्त्यङ्काः

पञ्चमः पटलः ।

निद्रावयवगते विधिभेदः २७-२८

रक्षाविधानम् २८ १०

कुलशूद्रामणिसादाय यन्त्र-

धेखननियमः २० १

त्रैलोक्याचारेण पूजाविधानम् २० ६

योषिदानयन-स्थानानि २० १२

कुलक्षोभाचरणविधिः २० १४

कामरूप-प्रशंसा २० १६

कामाख्या प्रशंसा २० २०

भैरवकृतार्कपणविधि-

लिप्तासा २१ ७

तदुत्तरे आर्कपणविधि-

कथनम् २१-२२

प्रकारान्तरेणाकर्पणसाधनम् २४-२५

बिना मद्येन कुलपूजा-

निषेधः २५ १८

षष्ठः पटलः ।

सिद्धिबाधातृकूपपद्धतिः २६-२७

भैरवस्य वेतालादिसिद्धि-

लिप्तासा २७

तदुत्तरे तत्साधन-प्रक्रिया-

कथनम् २८ १-१०

वेतान्तालान्नमन्त्रः २८ १४

खड्गसिद्धिः २८-२८

खड्गचालन मन्त्रः २८ ७

वज्रान्न-सिद्धिः २८-४०

विपरसिद्धिः ४० ७-११

विषयः	पृष्ठाङ्काः	पंक्त्यङ्काः	विषयः	पृष्ठाङ्काः	पंक्त्यङ्काः
सप्तमः पटलः ।			महिषमर्दिनीस्तोत्रम्	४१—४५	
भैरवस्य भैरवीं प्रति महिषमर्दिनी-			भैरवाय भूर्तिप्रदर्शनम्	४१	
प्रक्रिया-लिखाया	४१	१	पूजायां प्रयत्नादेशाः	४६	२
तदुत्तरे महिषमर्दिन्या			विषा-पूजा-प्रशंसा	४६	१०
सन्तोद्धारः	४१	६	ताभ्यो बलिदानमन्त्रः	४७	१
ध्यानम्	४२	१५	तन्त्रप्रशंसा	४८—४९	
पञ्चाङ्गम्	४२	२०	तन्त्रस्य गोपनीयता	४९—५०	
पूजामकरणम्	४३	१			

शुद्धिपत्रम् ।

पृष्ठा	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
५	५	चान्नाया	चान्नायाः
६	१३	कुलपिथो	कुलशिथो
७	१	मत्भूतं	मद्भूतं
१३	८	कुचावलम्	कुचावलम्
१६	२३	महालक्षि	महालक्ष्मि
१८	८	जन्मणि	जन्मनि
२१	२१	प्रणम्य	प्रणम्य
२४	१८	गीयते	गीयते
२६	८	स्थापयित्वा	स्थापयित्वा
३४	८	इशाने	ईशाने
४८	२४	एतदन्तः	एतत्तन्तः
४८	१७	निर्मूल्या	निर्मच्छा
५०	३	ब्रह्मोहं	ब्रह्माहं